ANUL LX NO. 5993 | 8 PAGINI | SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE 1988

B 20201 F

Curentul

Fondator: **PAMFIL ŞEICARU**
REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
Strada Belvedere Nr. 6

TELEFOANE:

Redacţia	3.27.53	Cab. directorului	4.84.47
Secretariatul	3.40 86	Ad-torul delegat	5.54.[illegible]
Secretarul gen.	4.84 40	Contab. şi depoz.	[illegible]
Redacţia politică	3.40.88	Abon. şi publicit.	[illegible]
Redacţia sportivă	3.27 58	Expediţia şi vânz.	[illegible]
Provincia	4.89 28	Tipografia	4.84.[illegible]
Biroul comenzilor, Personalul, Contenciosul			4.92.52

Proprietar: „Curentul" S. A. R.
Tribunalul Ilfov. Registrul publicaţiilor No. 174/1938
Taxa poştală plătită în numerar conform adresei direcţiei generale P. T. T. No 29.744/1939
Abonamente: 1 an . . . . 1700 lei
6 luni . . . . 900 „
3 luni . . . . 500 „
Instituţiile de Stat şi particulare anual 3500 „

PLECAREA LUI FRANZ JOSEF STRAUSS

Pentru lucrarea d-lui Pamfil Şeicaru "Der Weg nach Helsinki" d-l Franz Josef Strauß, Preşedintele Consiliului de Miniştrii al Bavariei şi Preşedintele Uniunii Social-Creştine, a avut amabilitatea de a scrie prefaţa al cărei text îl redăm mai jos.

Cuvânt întroductiv

Faţă de Uniunea Sovietică, faţă de ansamblul ţărilor blocului estic de sub conducerea ei ca şi faţă de aspiraţiile ei mondiale în domeniul tehnico-economic şi în domeniul ideologiei, politica Republicii Federale Germania, dacă vrea să aibe succes, are nevoie nu numai de stabilitate în ce priveşte principiile ei dar şi de omare elasticitate în ce priveşte fiecare problemă în parte. Pentru aceasta este nu numai nevoie de puterea de hotărâre a oamenilor politici responsabili, dar aceştia însăşi au nevoie de sfatul competent al multora.

Desigur că nu este de competenţa acestor specialişti să formuleze obligatoriu ţelurile politice şi drumurile de urmat pentru atingerea lor. Insă contribuţia acestor cunoscători ai istoriei diplomaţiei, a experţilor în problemele relaţiilor internaţionale, consistă în a prelucra faptele şi a indica mijloacele necesare politicii practice pe baza cărora oamenii politici, democratic legitimaţi, să-şi poată realiza efectiv ţelurile ce şi le-au propus.
Există însă, în domeniul politic, totdeauna influenţa reciprocă între fixarea scopurilor propuse pe deoparte şi mijloacele de realizare pe de altă parte. Mijloacele de acţiune ce stau la dispoziţie constrâng în toate centrele adesea la o mai mare sau mai mică îngrădire a ţelurilor urmărite. In mod invers, multe mijloace aparent eficace în trecut propuse oamenilor politici de către specialişti se dovedesc în contradicţie cu ţeluri fundamentale, şi din această cauză nu mai pot fi folositoare.

Chiar dacă nu suntem îndreptăţiţi să credem că Uniunea Sovietică din zilele noastre stă în faţa unei prăbuşiri economice, noi ştim totuşi că ea se află într'o situaţie economico-socială precară. Razanta dezvoltare a ştiinţelor naturale, având ca rezultat evoluţia noilor mijloace ale tehnicii, folosirea lor în domeniul economic şi industrial, a creat situaţii de fapt cărora nu li se mai poate face faţă cu un sistem anchilozat provenind din prima jumătate a secolului al 19-lea, octroit de funcţionari pentru societatea zilei de mâine.
Fără îndoială că acesta este unul din motivele pentru care Uniunea Sovietică are interes să colaboreze cu Republica Federală Germania ca şi cu alte naţiuni industriale. Aici începe pentru noi necesitatea de a cumpăni care sunt posibilităţile, ce sens are, unde sunt limitele, şansele şi riscurile acestei colaborări. Intrebări despre modalităţile de realizare şi despre consecinţele ce rezultă din acestea trebuiesc să fie permanent şi în detaliu supuse controlului .

In actuala panoramă politică se situează tratativele despre MBFR (Tratative referitor la reducerea echilibrată a forţelor militare) în care se vorbeşte din ce în ce mai mult de "reducerea de forţe" şi din ce în ce mai puţin de "echilibru". Există SALT II, reducerea armamentului strategic. Mai există, exprimate în cele patru Capitale: Geneva, Helsinki, Belgrad şi Madrid, temele Conferinţei pentru securitatea şi cooperarea europeană. In această chestiune Uniunea Sovietică şi conducătorii ei ştiu foarte bine că între ceea ce s'a semnat şi garantat în mod solemn în "Actul final" şi ceea ce s'a constatat (ca urmare) în Belgrad există o gravă diferenţă şi că toate Puterile semnatare au dreptul să persiste şi să amintească la respectarea celor ce s'a semnat, după criteriile oamenilor cu minte sănătoasă.

Eu am avut onoarea de a declara pentru Uniunea Creştin-Democrată şi pentru Uniunea Creştin-Socială în Parlamentul Federal german valabilitatea tratatelor legal încheiate: pacta sunt servanda! De la aceasta nu retrag nici o literă. Aceasta este valabil pentru tratatele cu estul, aceasta este valabil pentru "Actul final" al Conferinţei de la Helsinki.

Necesităţii siguranţei Sovietelor din partea Republicii Federale Germania, oricum ele însăşi ar aprecia-o, s'a dat toată atenţia. Noi oferim prin aceste tratate şi de bună voie Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice orice garanţie că niciodată nu va porni de pe teritoriul german o agresiune contra unui vecin sau contra unui vecin în sensul larg al cuvântului. Noi ştim că şi poporul rus este iubitor de pace, tot aşa de iubitor de pace ca şi toate celelate popoare ale lumii care au trecut prin aspra şcoală a o mie de ani de istorie europeană cu îngrozitoarele ei jertfe de sânge. Tocmai de aceea trebuiesc anihilate evoluţii - şi nu numai în Europa - care duc la un punct a cărui depăşire provoacă primejdii ce se pot sustrage controlului celor răspunzători în politică.

Mai mult decât intenţionat, au izbucnit războaie datorită unor acţiuni ale căror urmări neprevizibile, sau din orbire, urmări neremarcate la timp, au prăbuşit pe toţi cei ce acţionau în vâltoarea unor evenimente ce nu mai puteau fi oprite. Despre astfel de întrebări este vorba în orice discuţie adevărată. Dacă Rusia, indiferent de orice sistem, dacă conducătorii din Kremlin ar înţelege în sfârşit că o schimbare de atitudine şi a politicii faţă de Germania în întregimea ei, faţă de poporul german, ar duce la o schimbare care pe noi dar şi pe conducătorii Kremlinului şi pe popoarele Uniunii Sovietice ne-ar libera de multe griji, dacă ei ar putea odată sări peste groapa (de despărţire) a acestei ideologii, a acestei în parte

Drumul la Helsinki

Coperta: Walter Grill

pervertită filozofie a istoriei, dacă ar putea ei înţelege că o naţiune germană tratată cu dreptate, liberă şi unităar deveni un recunoscător, drept şi prietenesc partener, atunci multe griji în Germania şi în Europa s'ar putea arunca la lada de gunoi a istoriei. In acest sens trebuie să lucrăm!

Ceea ce era de spus despre relaţiile naţiunii germane faţă de Uniunea Sovietică în Europa de astăzi nu poate şi nu trebuie să fie valabil şi pentru alte state europene. Totuşi pentru popoarele mici din Europa de est şi centrală situaţia lor nu este fundamental alta. Contribuţiile lor la analiza premizelor istorice a stărilor actuale - în măsura în care ele pot fi liber exprimate - nu trebuie să le trecem cu vederea. Aceasta este valabil şi pentru

prezenta lucrare a lui Pamfil Şeicaru despre "Conferinţa pentru Securitate şiColaborare Europeană". Autorul, un patriot român în exil, soldat în primul război mondial, deputat independent în parlamentul din Bucureşti între cele două războaie, jurnalist activ până în ziua de astăzi, este, în calitatea sa de fondator şi director al marelui cotidian "Curentul", o instituţie a publicisticii statului dunărean aliat până în 1944 cu Germania.

Din 1944 Şeicaru trăieşte îndeosebi în Spania şi Franţa. In München, în 1975, a publicat lucrarea "Dunărea - Fluviu a cinci mări". Pentru volumul 11 din seria de "Informaţii şi Studii" ale Fundaţiei Hans Seidel "Karl Marx: Insemnări despre Români" el a scris prefaţa istorică.

Prezenta lucrare a fost încheiată înainte de ţinerea conferinţei finale din 1975 la Helsinki şi - în mod voit - n'a fost revizuităîn perspectiva rezultatelor conferinţei. In acest fel, din şcoala de gândire română a ştiinţelor istorico-politice, el ne confruntă cu prognoze despre "Conferinţa pentru Securitate şi Colaborare Europeană", permiţându-ne să le comparăm cu evoluţiile ce între timp au avut loc.

Şeicaru tratează pre-istoria Conferinţei nu numai amănunţit pe baza condiţiilor şi ţelurilor politicii imperiale ruso-sovietice. Din punctul de vedere al micilor popoare ale Europei el analizează tot atât de precis şi posibilităţile teoretic argumentate pe care "Europa celor nouă" le-ar avea ca contrahent şi partener al Uniunii Sovietice.

Şeicaru ajunge la concluzia că Europa trebuie în apărarea libertăţii ei să se sprijine în primul rând pe propriile ei forţe. Garanţiile pe care NATO şi SUA le pot oferi lui îi par insuficiente.

★

Dr. h.c. Franz Josef Strauß

Vorsitzender der Christlich Sozialen Union
Bayerischer Ministerpräsident

München, den 4. November 1980/ Mßt

An den
Leitenden Redakteur
der Zeitung
CURENTUL
Herrn Vasile C. Dumitrescu
CURENTUL VERLAGS GMBH
Nördliche Auffahrtsallee 7

8000 München 19

Sehr geehrter Herr Dumitrescu!

Mit großem Bedauern habe ich die Nachricht vom Ableben des Gründers und Direktors der Zeitung CURENTUL erfahren.

Pamfil Seicaru war weit über die Grenzen seines Landes hinaus als glühender rumänischer Patriot und hervorragender Journalist bekannt. Die letzten 6 Jahre seines Lebens hat er in Deutschland gelebt.
Die politischen Umstände in seiner Heimat bringen es mit sich, daß er in bayrischer Erde zur letzten Ruhe gebettet wurde.

Das Erbe, das er seinen Landsleuten hinterlassen hat, ist der Kampf um Gerechtigkeit, Menschlichkeit und Frieden. Ihnen und Ihren Mitarbeitern spreche ich meine aufrichtige Anteilnahme aus.

[signature]

A părăsit scena vieţii un mare om politic. S' a născut în München la 6 Septembrie 1915. A făcut, tot în acest oraş, liceul, după care a studiat Filologia veche, Istoria, Germanistica şi Arheologia. Mai apoi avea să-şi treacă Doctoratul în Ştiinţe Economice. Participant la războiul contra Uniunii Sovietice a fost numit încă în 1945 de autorităţile americane de ocupaţie Subprefect al judeţului Schongau (Bavaria) unde a pus bazele organizaţiei judeţene a Partidului Scocial-Creştin, fiind ales Prefect în acelaş judeţ în 1946 şi în Comitetul de conducere al acestiu partid.

Reprezentant al generaţiei care a dus greul frontului s'a dedicat, cu trup şi suflet, acţiunii politice de după război. A fost, din primul moment, unul dintre cei care, alături de supreviețuitori cataclismului ce a fost, nu numai pentru poporul german, dictatura naţional-socialismului, personalităţi ale vieţii politice germane din timpul aşa numitei Republici de la Weimar. Cu moartea lui dispare astăzi unul dintre puţinii care mai sunt, oamenii primelor începuturi, unul dintre acei oameni care au pus bazele unei noi epoci de libertate şi prosperitate, bazele reorganizării statale democrate. Din nefericire numai în vestul Germaniei, zona de ocupaţie sovietică schimbând doar sistemul dictaturei hitleriste cu sistemul dictaturei staliniste, fapt ce a dus la spargerea unităţii statale a Germaniei.

Cariera politică a lui Franz Josef Strauß a fost în felul ei unică. Ales în 1949 în primul Parlament Federal s'a impus atenţiei Cancelarului Konrad Adenauer din al cărui Cabinet a făcut parte din 1953 până în 1962. Devenit în 1956 Ministrul Apărării a pus bazele noei armate vest-germane. Din acest moment a devenit ţinta celor mai furioase atacuri, obiectul celor mai murdare defăimări. Cu toate calităţile lui excepţionale Cancelar în Bonn nu a putut deveni. După dispariţia lui Konrad Adenauer începuse era mediocrităţilor în politica germană.
In 1978 ales Ministru-Preşedinte al Bavariei a transformat, cu o energie rar întâlnită un „Land" cu sructuri agrare într'o ţară industrală, model.

După cele ce ne-a spus Pamfil Şeicaru s'au cunoscut ocazional în timpul unei vizite a lui Franz Josef Strauß în Spania. Ca şi Şeicaru şi Strauß avea o memorie eşită din comun. Cu toate că făcuse o vizită în România, în 1980 nu a ezitat nici un moment să scrie un „Cuvânt de introducere" la o carte a lui Pamfil Şeicaru, carte care, nu din cauza noastră a rămas netipărită deşi tipografia începuse lucru. Nici moartea lui Pamfil Şeicaru nu a rămas în afara atenţiei Ministrului-Presedinte a Bavariei şi Preşedintel lui Uniunii Social-Creştine. Soarta a făcut că atât Pamfil Şeicaru, şi la o distanţa de numai opt ani, şi Franz Josef Strauß sa treacă din viaţă în aceiaşi lună: Octombrie.

Munchen, 4 Noembrie 1980

Redactorului Responsabil
al ziarului CURENTUL
Domnului Vasile C. Dumitrescu
Edituraa CURENTUL — GmbH
Nordliche Auffahrtsallee 7
8000 Munchen 19

Mult stimate Domnule Dumitrescu

Cu mult regret am aflat vestea despre decesul fondatorului şi directorului ziarului CURENTUL.
Pamfil Şeicaru era dincolo de graniţele ţării sale cunoscut ca un înflăcărat patriot român şi ca un eminent jurnalist. Ultimii şase ani ai vieţii sale i-a trăit în Germania.
Condiţiile politice din Patria lui fac ca el să fie depus spre ultimă odihnă în pământ bavarez.

Moştenirea pe care el a lăsat-o compatrioţilor săi este lupta pentru dreptate, omenie şi pace.
Dumneavoastră şi colaboratorilor Dumneavoastră vă exprim sincera mea compasiune.

(semnat) F. J. Strauß

DIN TERITORIILE OCUPATE

Discurs ținut de Grigore Vieru la Adunarea Generală a scriitorilor moldoveni din 27 mai 1988

S'a scurs exact un an de la alegerea noului Comitet de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Timp relativ scurt pentru a ne pronunța cu hotărîre dacă obștea scriitoricească a nimerit-o bine sau nu cu noii săi diriguitori. Și totuși... eu, unul, aș spune că am nimerit-o bine. "Literatura și Arta" sub conducerea lui Nicolae Dabija, sprijinită de noul Comitet de conducere, de aproape întregul colectiv scriitoricesc, încurajat, la rândul său, de tulburătoarea linie gorbaciovistă, a devenit cea mai frumoasă, cea mai vibrantă, cea mai aproape de necazurile poporului și cea mai bărbătească publicație din câte au fost pe această palmă de pământ de la război încoace. Noul redactor șef al revistei "Nistru", Dumitru Matcovschi, a reușit să scoată două numere de excepție, 4 și 5, și nu avem nici o îndoială că următoarele două numere vor fi la aceeași înălțime, adică la înălțimea întregii societăți scriitoricești, la înălțimea aspirației întregului neam, care nu se știe de ce a trebuit zeci de ani la rând să-și cerșească dreptul la propria limbă, la propria sa voință, la propria sa istorie, în loc să-și canalizeze energia spre munca de creație individuală și colectivă.

Am rămas față de alte popoare, din punct de vedere spiritual (dacă exceptăm folclorul), cu sute de ani în urmă, numai din cauză că biata Moldovă, prea răbdătoare și prea blândă, a fost o pepinieră, un cuib de năpârci, de monștri politici, de bicisnici conducători de stat, care au păgubit nu numai republica noastră, ci, mai apoi, și destinul întregii Țări. Iată numai câtiva dintre ei: Brejnev, Șciolcov, Cernenko, Bodiul... Mă mir cum de-a venit din alte părți Stalin, a cărui plină de sângele poporului tunică se mai păstrează cu sfințenie în sofaua unora în loc de bundița și ia moldovenească.

Dar să revenim la cele de mai sus. Noua conducere scriitoricească a convins pe Vladimir Beșleagă să vină în fruntea Muzeului republican de literatură "D. Cantemir". Cu ajutorul muzeiștilor - care în bună parte sunt niște copii harnici și iubitori de țară - Muzeul a prins să reînvie, am spus, "să reînvie" pentru că viu a fost numai la începuturi, când a luat suflare din suflarea lui Gheorghe Cincilei, un om muncitor, cuminte, la locul lui, și tocmai de aceea lovit în moalele capului cu măciuca bodiulistă.

S'au desfășurat în numai un an de zile câteva manifestări culturale, printre care vom aminti serbările jubiliare închinate lui B.P. Hașdeu, Gheorghe Asachi, Alexei Mateevici, la Chișinău și, desigur, omagierea strălucită a lui B.P. Hașdeu în sala coloanelor din Moscova, la a cărei bună desfășurare, alături de Uniunea scriitorilor din Moldova, și-a adus aportul și conducerea republicană de partid, la fel Uniunea scriitorilor din Țară. Am enumerat doar câteva manifestări culturale, ce, ca nivel științific, emoțional și (de ce nu?) național, trag mai mult la cântar decât toate acțiunile de acest gen din ultimii 20 de ani, iertată fie-mi exagerarea.

Printre cele mai de seamă întâmplări culturale se numără și lansarea, la Chișinău, a Antologiei poeților din R.S.S. Moldovenească, editată în R.S. România. Apoi, într'un singur an, scriitorii noștri au călătorit mai mult decât în ultimii 20 de ani. Vă rog să nu luați lauda mea drept o mulțumire lingușitoare adusă noii Conduceri a scriitorilor. Am vizitat Franța anul trecut (aflați că am vizitat Occidentul abia la 52 de ani, adică la bătrânețe), invitat de o societate a poeților din Paris.

Mi-e drag noul Comitet de conducere, noul Secretariat, nu mă las nici de unul, nici de altul. Și totuși să nu zeificăm noua putere. Iată de ce cauză: vechea conducere era indiferentă față de necazurile personale ale membrilor colectivului scriitoricesc, față de necazurile comune. Noua conducere vibrează la durerile colective, dar în această puternică vibrație aproape că nu se mai aude suspinul personal. Dacă strigi, poți fi auzit, dacă oftezi -nu.

Iertați-mă, vă rog, că voi vorbi de două necazuri proprii, numai de două, pentru că de cele colective am vorbit destul de-a lungul anilor, nimeni nu poate nega acest lucru.

Cu exact un an în urmă, am povestit în cuvântarea mea, rostită la Adunarea generală a scriitorilor, despre o întâmplare curioasă, ca să nu-i spun inumană. In pădurea din Vadul-lui-Vodă, unde obișnuiesc să muncesc vara am fost anchetat, fără nici un motiv, de fosta conducere a Procuraturii republicane, cu duba la poartă, dacă nu am primit o scrisoare cu caracter naționalist de la fostul locțiitor al președintelui Sovietului de Miniștri al R.S.S. Moldovenești, Vîșcu Vasile, care o fi având păcate, nu zic nu, dar îl consider totuși un țap ispășitor.

Voi aminti că tot în acea perioadă scriam un memoriu pe care urma să-l trimit și pe care l-am trimis, Comitetului Central al P.C. al Moldovei, memoriu în care, până la restructurare, vorbeam documentat, prin cifre și fapte, despre starea dezastruoasă în care se află limba noastră, despre alarmanta stare a sănătății noastre spirituale, despre starea sănătății fizice a poporului, mai mult decât îngrijorătoare. Anchetarea din pădure n'o pot califica altfel decât ca un act de intimidare. Pentru că nu făceam și nu fac azi un secret din atitudinea mea față de dramele poporului din care fac parte, am citit acel memoriu mai multor oameni înainte de a-l trimite Comitetului Central. E clar că se știa de existența lui și e clar că instanțele superioare nu doreau să primească un asemenea memoriu. Iată de ce mi-a venit duba la poartă.

Ei bine, noul Secretariat și în primul rând Ion C. Ciobanu, care este un scriitor minunat și un om bun, dar prea bun pentru vremurile în care trăim, nu m'a întrebat măcar de formă: "Cum a fost tovarășe, povestește-ne amănunțit cum a fost în pădurea aceea?"

Sau iată alt exemplu, mai proaspăt: gurile rele spun că la una din recentele ședințe guvernamentale unul din conducătorii republicii, pe care-l respect și pe care l-aș sfătui să-și aleagă alți sfetnici, mai cinstiți și mai înțelepți, a înfierat pe Druță și Vieru care, chipurile, au rugat pe Patriarhul Republicii Socialiste România să facă tot posibilul pentru stabilirea și consolidarea relațiilor religioase între cele două maluri. Ei bine, aflați că am vizitat multe mănăstiri din Moldova, printre care Putna și Voroneț, la fel Patriarhia - și sunt fericit că le-am văzut. Aș sfătui Conducerea Uniunii Scriitorilor, la fel pe conducătorii republicii să le vadă și dumnealor. In primul rând pentru valoarea lor unică de cultură apoi pentru a se curăți de păcate. Dar vroiam să spun altceva. Vroiam să spun că Patriarhul României și cu atât mai mult Druță și Vieru nu sunt în stare, din păcate, să hotărască asemenea probleme. De aceea nu pot califica acest fapt decât ca o nouă insinuare adăugată la șiragul celor vechi. Fals aș fi dacă aș spune că problema credinței poporului nu mă interesează. Mă interesează la modul direct, pentru că mai ales după uciderea ei poporul nostru, atât de harnic, cuminte și curat altădată se ruinează moral și spiritualicește cu o viteză uimitoare. Ceea ce s'a clădit ca frumusețe interioară sute de ani la rând, întru dăinuirea neamului, s'a distrus în câteva decenii prin voința statornică a o mână de oameni care și-au burdușit buzunarele cu aurul decojit de pe cupolele mânăstirilor și bisericilor noastre - cu aurul smuls cu tot cu carne vie de pe inima omului cinstit a cărui blândă și nefanatică credință n'a fost o stavilă (să fim serioși) în calea progresului științific și tehnic, după cum au căutat și caută să se convingă, prin niște broșurele bicisnice, ateiștii noștri. A fost oare și este credința liberă o stavilă în calea dezvoltării Americii sau a Japoniei?! O lume, o planetă întreagă ne avertizează înspăimântată că vine sfârșitul lumii, cel spiritual și cel ecologic, și numai în Moldova ne mai legănăm ... biruitor în brațele epocii de rai anunțate cândva de Nichita Sergheevici Hrușciov, care, dincolo de rătăcirile sale economice a făcut și lucruri minunate în direcția descătușării interioare, în comparație cu Stalin, omul negru, cum l-a numit Matcovschi.

Am stăruit asupra acestei probleme știind bine că neamul s'a distrus și pe calea distrugerii bisericii. Tovarășii ateiști știau bine ce fac. Dar să trecem peste durerile personale (dacă le putem numi așa, deoarece pentru a le înșira pe toate mi-ar trebui două-trei ore), și hai să vorbim de necazurile colective, să vorbim numai despre câteva dintre ele, deoarece pentru a le înșira pe toate ne-ar trebui două-trei zile.

3 "apostoli", 3 șefi de secție de la televiziunea moldovenească semnează în presă o aiureală menită să ponegrească durerea însângerată a colegului nostru Dumitru Matcovschi (vom aminti că durerea se cheamă "Povara istoriei" publicată în "Literatura și Arta") iar printre noi nu s'au găsit măcar trei scriitori care să le răspundă.

De atâta amar de vreme hoțul a intrat prin toate casele noastre (iar hoțul este televizorul - mai drept, programul său întocmit hoțește), iar noi ne tot ciondănim cu Stepan I. Lazan și Ivan I. Busuioc în loc să cerem la modul partinic și bărbătesc instanțelor superioare încetarea acestui monstruos jaf, adică să ne cerem dreptul elementar.

De atâta amar de vreme purtăm în spate ghebul numelor (stâlcite) de familie, cocoașa numirilor (schilodite) de sate, jeluindu-ne nu știu cui, în loc să mergem la instanțele respective, să cerem partinic și bărbătește să ne curețe măcar pașaportul de tipul inculturii, de jugul nerespectului pentru ce ne aparține din moși strămoși. Pentru că nu cerem la urma urmei o pâine muncită de alții, ne cerem propriul nume muncit de-a lungul veacurilor de noi înșine!

Și pentru că a venit vorba de străini, să cităm ce scrie ziarul cernăuțean al copiilor "Molodoi bucovineț" din 9-15 mai curent, sub semnătura colaboratorului Universității din Cernăuți Volodimir Staric: "Intr-o campanie de șovinism a stăpînirii regale din anii 20-50 a fost ridicat, de către reacțiunea naționalistă, pe steag numele lui Mihai Eminescu, clasic al literaturii moldavo-române. Din luna mai 1930, la Cernăuți, a început să se editeze revista "Mihai Eminescu" sub redacția lui Leca Morariu, un odios activist pe tărîm politic. Ar fi zadarnic să presupunem cum că pe politicienii șovini i-ar fi interesat versurile în care poetul cînta libertatea, pentru care noi îi nutrim atâta respect, sau motivele originale din lirica sa intimă. N. Gherasim, profesor, la Universitatea din Cernăuți, a inițiat pînă și o conferință cu genericul "Naționalismul lui Eminescu și Bucovina". Au fost scoase în avanscenă doar cele câteva accente naționaliste din metalitatea poetului. Un argument al campaniei amintite mai sus trebuia să devină și monumentul lui Eminescu la Cernăuți, unde el și-a petrecut cîtiva ani de tinerețe. La 31 mai 1930 s-a desfășurat concursul pentru cel mai bun bust al lui M. Eminescu, la care a învins sculptorul Hetta din Iași. Curînd, în luna decembrie a aceluiaș an, în scuarul din piața Arboroasa (azi Piața Sovietică) a fost instalat bustul lui Mihai Eminescu.

Monumentele care au apărut la Cernăuți în perioada dintre cele două războaie mondiale, purtau pecetea epocii în care au fost create. "Monumentul Unirii" era o insultă fățișă la adresa sentimentului național al ucrainenilor din Bucovina, lăudînd un act strigător la cer al nedreptății istorice, săvîrșit de România moșierească în anul 1918. Monumentul lui Mihai Eminescu în orașul în care și-a făcut studiile gimnaziale și în care fiecare elev știa despre originea lui ucraineană, căzăcească chiar (după cîte se știa numele său adevărat este Eminovici) în acei ani trezea interpretări neunivoce".

Ei bine, îngăduiți-mi să nu mai respect regionala de partid Cernăuți în caz dacă ea nu va pedepsi la modul cel mai aspru pe autorul "opusului" și ziarul care l-a oploșit, îngăduiți-mi să nu respect nici conducerea republicană de partid în caz că ea nu va pedepsi regionala de partid Cernăuți pentru zânzania pe care o stârnește între popoare presa cernăuțeană, pentru atacul barbar îndreptat contra poporului moldovean care cu prietenie și dragoste a ridicat și ridică monumente clasicilor culturii ucrainene, care a dat uneia din instituțiile sale numele lui Șevcenco în loc să-l dea pe cel al lui Eminescu, neîntrecut pedagog în istoria neamului; care a botezat străzile sale cu nume ucrainești (fapt, de altfel rușinos, pe care nu-l vom întâlni la alte popoare) înainte ca să avem în capitală o stradă Eminescu.

Va să zică după ce prietenii noștri de veacuri au înșfăcat două bucăți bune ("S hacom" după cum ar spune dulcea limbă ucraineană) - nordul și sudul Basarabiei, mai și scuipă la modul cel mai nerușinat în icoana spiritualității noastre, în ochii lui Eminescu, adică în ochii unui întreg popor. Adevăr grăiește dictonul biblic: "Cel care ți-a făcut rău te va urî și mai tare pentru răul ce ți l-a făcut".

Să fiu înțeles drept. Nu sunt bântuit de pofte teritoriale. Dacă satul meu, Pererița, ar fi declarat la un moment dat republică, m'aș simți fericit în republica Pererița, cu condiția să mi se lase întregi și neatinse limba, doina, datina, drepturile constituționale, cu condiția să nu se scuipe în icoana altor republici care s'ar numi bunăoară Cernăuți, Chilia, Ismail [de același grup] etnic ca republica Pererița. In caz contrar m'aș simți nenorocit chiar dacă mi s'ar da ca Patrie cosmosul întreg și nu știu dacă aș dori să am o asemenea Patrie în care să mă pierd definitiv.

Grava și insinuanta învinuire adusă poetului, la fel hazlia descifrare a originii sale va supăra, desigur, și poporul român care știe aproape totul despre marele său fiu, dar că este de ... "origine căzăcească" nu cred că știe, sărmanul...

Cred în adevărul gorbaciovist de care mărturisesc că m'am îndrăgostit și sunt gata să mor pentru el la război. Cred în victoria restructurării, adică în victoria socialismului adevărat. In caz dacă ar învinge reacțiunea eu unul mă dau cu baptiștii, care sunt, așa se spune, oameni cumsecade, muncitori, nemincinoși și săritori la nevoie. Nădăjduiesc să rămân totuși în secta în care mă aflu acum, în secta care mi-e dragă, în secta poeziei, adică în credința străveche că lumea este totuși frumoasă.

Victor FRUNZĂ

RETROCRONISMUL (VI)

Retrocronismul este noțiunea care sintetizează esența stărilor de fapt din România contemporană, direcția "înaintării înapoi", relativ cu mersul lumii civilizate.

O EXPLICAȚIE A INEXPLICABILULUI

Inevitabila oră a procesului de conștiință națională - în sosirea căreia nu încetez a crede și pe care nu ostenesc a o vesti - va impune necesitatea analizei fenomenului catastrofal pe care l-am numit *retrocronism*, pe care regimul Ceaușescu l-a abătut peste țară, așa cum o invazie de lăcuste aducea peste vremuri decăderea generală, foametea, bolile, bejenia...

Ca în orice confruntare două sunt părțile aflate față în față în starea de beligeranță pe care o reprezintă viața politică, economică, socială de la această oră din țara noastră: pe de o parte dictatura, pe de altă parte poporul român.

În inevitabilul proces de conștiință care va veni, clarificarea cauzelor decăderii psihice a majorității populare, care a acceptat cu supunere poziția de victimă continuă și de înfrînt continuu al unui război pe viață și pe moarte, se va impune scotocirea pînă la atomul realității socio-politice a tuturor cauzelor. Nu pentru o "autocritică" gratuită, ci pentru a se înlătura în inevitabila nouă construcție a societății postceaușiste, care va trebui să se deosebească fundamental de cea de astăzi, reapariția unui nou monstru, fie și cît de departe asemănător, fie el și cu un singur cap, nu bi-cefal precum cel de astăzi (dar nu vulturul din stemele imperiale), cu patru picioare ca o ființă de fermă, cu nenumărate limbi și un singur limbaj, pocit.

Din cauză în efect se va ajunge fără îndoială și la degradarea spiritului civic general. Decăderea se manifestă în apariția acelui "om nou", prezis de oracolele pecereului, un om chilos la bice, răbdător la asediul absurdităților cotidiene și mai ales rezistent - din păcate, nu în celălalt sens, de om care opune rezistență - ci rezistent la poverile tot mai mari care i se pun în spinare. Acest "om nou", care în viața particulară poate fi un om de treabă, în viața sa civică, prin toate performanțele pe care le-a atins în a executa, aplauda, tăcea sau dimpotrivă a "lua cuvîntul", prin lipsa sa de reacție și de împotrivire la rău, a devenit un colaboraționist și complice prin tăcere al procesului de distrugere treptată a civilizației românești. Nu ne referim aici la reziduurile acestei societăți, constituind nu rareori principalul său obiect de export.

Este nespus de dureros să constați, că fenomenul despre care am scris cu zece ani în urmă, cînd mă aflam în țară (vezi *Pentru drepturile omului în România*) este valabil și astăzi: că "jocul" cozilor, alergătura zilnică de supraviețuire a românilor, că un asemenea mod de trai ajung prin repetarea mecanică pe parcursul a decenii, să se constituie în mentalitate generalizată, "populară" și în final, în o sustragere de masă prin argumente credibile, de la o atitudine normală. Normalul în această situație este opunerea la "înaintarea înapoi", fronda tacită sau opoziția politică deschisă. De aici a ieșit vorba că noi, românii, sabotăm istoria.

Totul pornește de la punerea înainte de către fiecare individ care constituie marea masă, a intereselor sale imediate, ajungîndu-se pînă la urmă cu sau fără voie într-o justificare tot de masă a colaborării.

Longevitatea dictaturii peste limitele oricărei logici a desfășurării istorice, faptul că ea continuă să reziste în pofida acestui război de uzură (deși și dictatura este uzată, obosită, cu dinții în batistă, dar... se ține), se explică nu numai prin faptul că dictatorul a acaparat totul, că practic partidul a fost dizolvat, că țara este condusă cu securitatea și armata, că regimul cîndva fardat cu epitetul de "popular" a sfîrșit prin a degenera într-unul de teroare împotriva întregului popor român, după ce l-a terorizat parțial, se datorează din păcate și acestei deformări a spiritului general de înfrățire cu dracul pentru a se trece puntea. O punte care de două decenii se tot trece, fără să i se întrevadă capătul... Înfrățire care este acceptarea rolului de victimă în fața călăului. Iar pentru a nu se auzi gîndurile - da, acestea pot fi auzite mai ales în tăcere - se produce acea larmă pe care o cunoaștem, prin toate mijloacele de propagandă.

În parte, reușita regimului de a reduce la tăcere a disidenței se datorează acestei reacții de "apărare instinctivă" din partea celor în numele căreia disidența a criticat și contestat, care ar putea fi numită și frică. Și de transformare a fiecărui act de contestație într-un unicat. (De aceea este de domeniul miracolului cînd o manifestare, o luare de atitudine a putut avea loc în mod repetat).

Contestația exită. Aceasta este marea șansă și spălarea oarecum de păcatul colaborării a majorității. Din păcate nu putem vorbi la trecut despre izbînda acestor acte de contestație. Parte tocmai din pricina aceleiași reacții de "apărare instinctivă" generală a "omului nou" și de condamnabilă indiferență la soarta țării. Mă gîndesc la două împrejurări: 1. Dacă la Congresul al XII-lea toată asistența l-ar fi susținut pe C. Pârvulescu, dictatura ceaușistă ar fi luat sfîrșit în acel ceas. Nu trebuia să fi fost așa, să acceptăm fatalismul acestei desfășurări ilogice, ci să vedem mai adînc tot în cauzele prin care o adunătură - că altfel nu poate fi numită o colecție de servitori, slugi, argățime cu burți și fese îngrășate din tainul gospodăriilor de partid, marionete, manechine - a ajuns să decidă asupra destinului unui popor pînă la sfîrșitul acestui secol. 2. Dacă manifestația de la Brașov de la 15 noiembrie 1987 ar fi fost urmată de demonstrații în toată țara, al căror semal de fapt era, astăzi n-am mai fi avut dictatură ceaușistă. Cum chiar din 16 noiembrie măcelăriile s-au umplut de carne (spre mirarea generală, pentru că încă nu se auzise de cele petrecute), complexele alimentare de bunătăți - ceea ce denotă că se duce o politică de înfometare calculată - lumea a uitat ca prin minune de interesele generale și s-a repezit să-și stisfacă nevoile pentru o zi-două, deși știe din amară experiență că îndată ce dictatorului îi va trece spaima, foamea va reveni la "normal". Oarecum totuși siguri pe poziție, dictatorul și cucoana lui n-au dispus atunci să se aprindă în sfîrșit și becurile, arzîndu-se tot cu gazul strămoșesc și lumînările ("Că la lumînare pare baba floare". Și în presă. Și în picturile cu care mîine-poimîine se va face o expoziție a rușinii și după aceea un rug mare-mare de tot).

Din cînd în cînd se petrece cîte un fapt care face înconjurul țării, precum lansarea pe Dîmbovița a celor două sicrie pe care sta scris Nicolae Ceaușescu și Elena Ceuașescu. Sau pe străzile animate din centrul capitalei a cîinelui vagabond alergînd înebunit cu tinicheaua legată de coadă, pe spatele căruia un cetățean avusese năstrușnica idee să scrie cu vopsea lozinca: "Jos Ceaușescu!", motiv pentru care cîinele era fugărit de o întreagă armată de milițieni. De la asemenea acte pînă la o rezistență populară generalizată mai este nu mult, dar mai este. Rezistența tuturor este acum singura soluție. Poporul nostru pașnic a fost prea tare batjocorit de această pereche de ciocoi cu ifose de împărați pentru ca ei să stea liniștiți în palatele lor și să doarmă fără coșmaruri. Nu vor trebui să împărtășească soarta bună a altor dictatori condamnați de către Judecata de apoi a istoriei, respectiv post-mortem. Nu, ăștia trebuie judecați în timpul vieții!

Este un ideal care frămîntă multe conștiințe în interior, de a face ca poporul român să-și lepede frica la "nivel de" individ, generalizată, de a nu mai colabora prin tăcere, de a nu se lăsa să-și poarte crucea pe care să fie răstignit, colaborînd astfel cu proprii săi asasini. Și mai ales este cinstit chiar și față de necinstiții săi opresori, să nu aștepte să bată clopotul de mort peste toată țara și funeraliile naționale, în speranța că a doua zi situația generală va lua o întorsătură de o sută optzeci de grade de la sine. S-ar putea să nu fie așa. Nu este exclus ca dispariția biologică a unui dictator sau a amîndurora să nu însemne și dispariția dictaturii în sine, respectiv oprirea prăbușirii ai cărei contemporani avem nefericirea de a fi. Dezideratul este să ne fie indiferentă longevitatea bilogică a dictatorilor ca persoane fizice, deși ei sunt obsedați de ideea de a trăi măcar pînă în mileniul viitor pe funcțiile lor, despre care cred că nu pot fi ocupate decît de ei, pe viață, în schimb să nu se lase dictaturii nici o șanșă de a mai supraviețui zilei de azi, propriilor fărădelegi care au umplut demult paharul răbdării. Deci nu o soluție biologică, ci una politică. În același timp ar fi chiar în interesul interselor poporului nostru să-i aibă cel puțin într-o primă perioadă în viață după doborîrea dictaturii, pentru a-i face să răspundă, să dea seamă pentru crimele lor nu din mausoleu cu flacără "veșnică", ci dintr-o boxă de răufăcători.

Ceea ce scriem aici este aproape o utopie. O utopie în condițiile în care oamenii cinstiți, fie din conducere - pentru că ei există, uneori ne mai ajunge la ureche cîte un slab ecou al frămîntărilor lor - din toate generațiile, fie din majoritatea tăcută, care produce la această oră cel mult vaiete și oftaturi, vor continua existența de susținători fără voie ai răufăcătorilor înșurubați la cîrmă.

Dacă am fi trecut prin școala rezistenței pasive a Indiei! Dacă după atîtea eșecuri prin forme încercate de alții și potrivite altora și nu spiritului românesc și contextului nostru național, am fi încercat în sfîrșit ceva ce ar fi conform stării de suflet, cu fricile, temerile, abținerile fiecăruia. Securitatea devine inoperantă în clipa cînd nu cîteva grupuri sau indivizi separați, ci milioane își arată printr-un gest - formulat simultan și în același mod - repudierea dictaturii. Aceasta este rezistența pasivă.

Renașterea spirituală a poporului nostru trebuie să fie una de atidune politică articulată. Înțelepciunea filozofică orientală ne pune la dispoziție o armă de temut, care din nefericire, poporului nostru îi este absolut necunoscută.

(va urma)

Titu POPESCU

IN JURUL UNEI (UNOR) DISCUŢII

Specifică domeniului spiritual, starea de dezbatere este motorul dizlocării noului de lestul formelor învechite, perimate. Nu trebuie să se deducă de aici că natura spiritualităţii este fundamental contradictorie, din contră, ea este organic unitară, coagulată prin sistematica valorilor. Dar ea este o lume vie, în continuă mişcare, fiindcă exprimă cel mai bine condiţia esenţial umană de căutare a optimului şi, astfel, de neîntreruptă depăşire şi autodepăşire. Legitimitatea lăuntrică a unversului spiritualităţii stă în exprimarea directă a capacităţii umane de înnoire. Progresul în spirit se exprimă prin serialitatea valorilor, deci printr'un progres de achiziţii esenţiale, coextensiv întregii istorii a umanităţii. Istoria în spirit se vădeşte în tensiunea dintre vechi şi nou, în vizionarismul atitudinii de valoare. In esenţă, istoria spiritualităţii este taxonometrică - adică se reflectă în sistematica inerentă oricărui mecanism cu autoreglare (de la macro- la microcosmos).

De aceea, legitimitatea stării de dezbatere trebuie înţeleasă până la forma concretă, aplicată, imediată, a controversei - fireşte între limitele moralităţii ei, prima normă a moralităţii fiind utilitatea, evitarea căderii în minor şi perisabil. Căci, dacă discuţia este limitată la durata pe care i-o cere conţinutul imediat, acesta însă trebuie să se înscrie pe coordonate umane mai largi, mai importante.

*

Când, la mijlocul veacului al XIX-lea (mai exact, în 1851), nou înscăunatul episcop al Blajului, Alexandru Sterca Şuluţiu, îşi difuza *Pastorala*, în cercurile largi de interes ale vremii, nu avea cum să bănuiască ce longevitate avea să cunoască patetica sa chemare şi nici dăinuirea istorică a actualităţii ei. In termenii deopotrivă argumentaţi şi înflăcăraţi ai acestei chemări naţionale, bizuită pe temeiurile adânci ale unităţii vieţii spirituale, unde converg aspectele specializate de la suprafaţă (social-politice, culturale, religioase, psihologice, juridice), încă vibrează, şi pentru noi, cei de astăzi, contemporanii sfârşitului de mileniu, deziderate de mare interes. O "soartă mai fericită" ne dorim şi noi, dar încă dibuim pe drumul realizării ei în practică. Ceea ce înseamnă că se păstrează tensiune între evidenţele istorice şi împlinirea modernă a lecţiei venite de la Blaj. Textul lansat atunci de Şuluţiu, scris în ritmi patetici, retorici şi interogativi, atrage atenţia tocmai asupra imperativelor cuprinse în "punctul de pornire", pentru care încă (şi) încă nu s'a făcut destul, adică ceea ce s'a făcut nu a fost desăvârşit ("Oare nu singurei acceptări a Sfintei Uniri se datoreşte faptul că acum nu e pricină de ruşine să spunem că suntem Români şi că nu e motiv de dezgust originea noastră romană?"). Prin elementele ei de bază, ca şi prin mângâierea romantică a tonalităţii ei exaltate, *Pastorala* lui Şuluţiu rămâne ca o paradigmă de conduită spirituală pentru buna ducere şi conducere a dialogului ecumenic de astăzi.

In *Marginalia*, prin care explicitează textul episcopului blăjean, Monseniorul Octavian Bârlea reliefează, printre altele, caracterul naţional al scrierii şi vizionarismul ei: "e cuvântul îndrăzneţ al unui Episcop la care naţiunea se contopeşte cu religia creştină şi la care Uniunea cu Roma Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel constituie trăirea cea mai firească şi cea mai naţională în acelaşi timp; e cuvântul generos al unui Părinte cu suflet de Patriarh". Cu toată opoziţia - reieşită din neînţelegere sau din interes - unor capi ierarhici români ai timpului, între aceştia cu deosebire afirmându-se metropolitul de la Sibiu, Andrei Şaguna, chemarea şuluţiană - observă mai departe comentatorul - a trezit ecouri potrivite în multe alte părţi - la Roma, în primul rând - şi a influenţat, totodată, orientarea naţională a politicii din Principatele Unite ("Peste Carpaţi, în România nouă, ideile din Pastorală au pătruns prin Transilvănenii emigraţi acolo. Fără de admiterea acestor influenţe, venite desigur şi direct de la Corifei, nu s'ar înţelege toată orientarea luată de noul Stat Român sub Principele Alexandru Ioan Cuza").

Ce avusese de observat cărturarul blăjean în istoria paralelă a provinciilor? Epoca fanariotă (1718-1821) adusese cu sine o acţiune de punere în dependenţă a istoriei româneşti de bunăvoinţa Sublimei Porţi, accentuând influenţa orientală în Moldova şi Ţara Românească, venită mai ales prin intermediul grecilor in Fanar. Dar tot atunci, Transilvania era imună la acea artificială transfuzie limfatică în sângele sănătos al locuitorilor români. Ce se întâmpla aici? Primul şi cel mai însemnat eveniment spiritual-naţional a fost puternica afirmare a crezului lingvistic, istoric şi combativ al reprezentanţilor "Şcolii Ardelene", care demonstrau cu argumente irefutabile originea noastră latină şi continuitatea de viaţă românească în interiorul şi exteriorul arcului Carpaţilor. Se afirmă, în Transilvania, astfel, o mare deosebire de atitudine şi de responsabilitate. Această norocoasă evidenţă istorică o găsim remarcată şi într'un număr recent al chiar revistei astfel intitulate - *Transilvania* (în versiunea ei din străinătate, nu în cea din ţară): "In sec. al XVII-lea, unui naţionalism maghiar tot mai virulent, ei (românii transilvăneni -n.n.) opuneau un naţionalism nu mai puţin virulent, activat de clasa conducătoare şi de intelectuali. Inocenţiu Micu, episcop al românilor care recunoscuseră autoritatea Papei, imprimă un plus de forţă şi de fermitate acestei lupte, în timp ce scrierile «şcolii latiniste» furnizau argumentele istorice şi filologice".

Fundamental unitară, istoria românească înainta prin tensiuni parţiale, ce doreau să conducă la refacerea vechii unităţi daco-romane. Deocamdată, contează "tensiunea" şi soluţia vizionară de rezolvare a ei, venită din Transilvania.

*

Socotind viaţa ca o "dramă istorică a umanităţii" (după expresia lui G. Călinescu), intuindu-i temperamental finalitatea în proslăvirea destinului, Nae Ionescu a dat un sens vitalist "experienţei", dar şi o justificare din perspectiva arhaicităţii tenace, încercând astfel să ofere o bază concretă spiritului. Aceste încercări de stabilizare argumentată l-au determinat - credem - pe autorul *Istoriei literaturii române de la origini până în prezent* să găsească o precauţie "raţională" în preocupările religioase ale colegului său profesor: "Nae Ionescu s'a făcut în ultima vreme teoreticianul unui ortodoxism raţionalist". Doar fuga organică de sistem şi exaltarea imediatului vitalist sub forma "trăirii" îl absolvă, principial, de inconsecvenţă. Dar nu în perspectiva istoriei. Călinescu are, în acest sens, o premoniţie: "evreii atraşi de studiile sale iudaiste şi de vechea lui politică liberală (a vorbit chiar la căminul sionist) sunt surprinşi de contradicţie, în vreme ce ortodocşii naţionalişti îl cred unul de al lor".

Inspre ce contradicţie a involuat atitudinea de început a lui Nae Ionescu? Intr'un şir de articole din suita celor reunite în volumul *Roza vânturilor*, autorul îşi delimitează strict poziţia sa în privinţa permeabilităţii sufletului românesc la ortodoxie sau catolicism. In fragmentul intitulat *Noi şi catolicismul*, profesorul-publicist fixează decis spiritualitatea românească de "codificarea" specificului în registrul exclusivismului ortodoxist. Prima observaţie care se poate face aici este cea a punerii stricte în dependenţă a complexului factorilor specifici concreţi, de o dispoziţie transcendentă, abstractă. Se neglijează, astfel, atât tensiunea formativă a celorlalte componente ca şi aportul opţional al persoanei, căreia îi topeşte personalitatea într'un flux colectiv, general, indistinct la nivel particular. Autorul combate, în fapt, o tendinţă de salt la celălalt pol: "unii români găsesc că ortodoxia nu e bună şi trec la catolicism". Fireşte, implicaţiile politice sunt subiacente, dar chestiunea în sine, ca principiu, poate fi - desigur - pusă. Intrebarea care ar urma şi-o pune autorul însuşi: "în momentul în care am devenit eu catolic, mai sunt şi român?". In acest moment - al întrebării -, i se relevă necesitatea unei "soluţii", necesitate pe care o enunţă, dar nu o numeşte ("soluţia antinomiei dintre universalismul romano-catolic şi particularismul naţional"). Termenii sunt corecţi, dar nu înţelegem de ce, dacă voia cu adevărat să găsească răspunsul, profesorul de logică trece pe lângă necesitatea "logică" (imanenţa silogistică a concluziei într'o judecată bine condusă) de a analiza această "soluţie". Cu toate că, într'un text alăturat, *Sorţii de izbândă a noii ofensive catolice*, accede că problema este importantă pentru "aşezarea naţiunii şi statului român", remarcându-i "acuitatea". Să nu fi cunoscut profesorul stringenţa demonstraţiei din proclamaţia lui Alexandru Sterca Şuluţiu?

Aşadar, autorul se teme de "ofensiva catolică". Incompatibilitatea, pe care o susţine cu vehemenţă, este pusă în dependenţă, mai apoi, de "interesele politice" ale bisericii romano-catolice, pe care, însă, le reduce la... prozelitism. Şi atunci, identifică catolicismul cu un conglomerat multinaţional, făcând însă imediat două erori: una teoretică - de a pune în ecuaţie două realităţi diferite, organizarea bisericească şi structura naţională; alta strategică - de a ignora realitatea unor "soluţii" naţionale, particularizante. Cât ne priveşte pe noi, românii, aceasta fusese găsită, dar el persevereză în ignorarea ei: "nu există a treia soluţie". Odată ce nu acceptă "opţiunea", nu o vede. Rămânând în vraja fatalismului istoric, exclude conştiinţa actului personal de voinţă. In consecinţă, se va întreba, în fragmentul *Iluziile catolicizanţilor* : "*Apartenenţa efectivă* la o categorie *naturală* să fie realizabilă printr'un act de voinţă?" (sub. aut.). Actul de credinţă este o categorie "naturală" pe cât este şi una "personală"; atunci, de ce nu ar cuprinde şi gestul de voinţă personală, conştiinţa participării, opţiunea, care sunt şi ele tot atât de "naturale"? Nu poate fi egalizată fatalitatea "rasei" ("Atunci când eu am din naştere păr negru, e suficient să vreau a-l avea roşu, pentru ca să-l şi am?") cu identitatea de credinţă, doar numai de dragul demonstraţiei. Are dreptate, în acest sens, I. Frollo, când se înscrie în replică: apartenenţa la o confesiune este, totuşi, un act de voinţă personală (v. *La închiderea unei discuţii*).

Dar nu vrem să intrăm mai adânc în hăţişurile acestei încercări de demonstraţie, fiindcă nu discutăm acum participarea elementului religios la configurarea profilului specific naţional. Nae Ionescu acceptă, desigur întemeiat, că, deşi învăţătura "*e una în ea însăşi*, trăirea ei şi înţelegerea ei *diferă în timp şi spaţiu*" (sub. aut.). Or, tocmai variabilitatea este condiţia opţiunii. Realizarea individuală încurajează "soluţiile". Pe cea specific românească evită din nou să o numească.

Perseverent, autorul, în momentul când transleaza discuţia pe tărâmul culturii, se fixează tot în centrul intoleranţei privind "deschiderile" şi "influenţele", din care comparatismul actual se revendică în mod structural. La 1930, autorul ignoră că s'a produs o evoluţie spirituală semnificativă faţă de momentul semnalului tras de Titu Maiorescu, în urmă cu o jumătate de veac. "Formele fără fond" aveau, acum, la noi, un "fond" prin efectul cultural, istoriceşte determinabil, al evoluţiei interne şi al "sincronizării", al dezvoltării spiritualităţii naţionale în context european. Poziţia nu mai este valabilă în plină perioadă de efervescenţă culturală interbelică. A pune "artificialitatea culturii româneşti" în dependenţă de transpunerea "în realităţile moldo-valahe a anumitor forme de viaţă apusene" este, de data aceasta, o retardare păgubitoare. Or, una dintre condiţiile cultural-politice ale viabilităţii specificului este tocmai deschiderea spre universalitate. Un "specific" intolerant duce automat la provincialism şi întârziere. Avem noi nevoie de aşa ceva? Cu atât mai puţin astăzi, dacă tot veni vorba...

*

Un număr recent al publicaţiei *Vatra* (cea din străinătate, nu cea care apare la Târgu-Mureş) retipăreşte articolul dezlegător al filosofului Petre Pandrea, intitulat *Enigma lui Nae Ionescu*. In buna tradiţie a panegiricului, fostul studios al prelegerilor ionesciene aduce un elogiu dascălului, remarcând influenţa prestaţiei sale culturale ("In simfonia uneori cacofonică şi strident wagneriană a ultimelor două decenii, Nae Ionescu şi Neculai Iorga deţineau instrumentele centrale. Muzicalitatea vieţii publice a devenit melodică, din simfonică, s'a pauperizat până la monotonie şi cimpoi monocord"). Dar chiar iubitorul lui ucenic recunoaşte că formaţia intelectuală proprie l-a depărtat tocmai de ceea ce dascălul susţinuse cu atâta ardenţă în *Roza vânturilor* : temeiul neviabil al etnicităţii, formaţiune culturală nu atât de "fatală" cum este dirijată întreaga teorie ionesciană ("Poziţia religioasă şi poziţia eleată conservatoare politică la Nae Ionescu n'au fost poziţii originar cucerite prin naştere, prin predestinare şi nu i-au fost puse în desagă atunci când a pornit în lume din portul brăilean. Aceste poziţii reprezentau fortăreţele ultime ale unui suflet iniţial turmentat interior şi chinuit pe latura exterioară sociologică").

Cu toată ferventa admiraţie, fostul student nu pregetă să observe că magistrul era organic inapetent pentru credinţă, deşi aspira cu fervoare spre ea ("Nae Ionescu nu putea să fie un credincios, deşi dorea minunea din toate fibrele făpturii sale"). Cel care nutrea "un cult evlavios şi fără de margini" pentru viaţă, absolvind-o deci doar prin evidenţa existenţei ei, nu a dat şi în practică o măsură echivalentă exclusivismului său teoretic privind ortodoxismul. Din contră. Tot discipolul ne-o spune: la München, a fost "secretar la o editură catolică", fiindcă "în această epocă se plasează şi o trecere la catolicism!" (o informaţie orală similară deţine d-l Vasile C. Dumitrescu, de la Pamfil Şeicaru). Voia, astfel, să dea un răspuns, târziu, întrebării pe care o lansase retoric, mai înainte: "în momentul în care am devenit catolic, mai sunt şi român?" Chiar lui Petre Pandrea situaţia i se pare "infernală". Să o numim noi mai exact: este o dramă spirituală, mergând de la exaltarea intolerantă la negarea ei. Trecerea este senzaţională şi nu degeaba a făcut vâlvă în epocă. Filosoful discipol ne dă şi structura triadică a acestei personalităţi proteice şi contradictorii: "anarhism, simbolism franco-român şi catolicitate münchenează". Anarhismul organic l-a făcut să mizeze pe "fantomele trecutului ţărănesc", şi atunci s'a afirmat ca un antioccidental camuflat în arhaicitate sud-est europeană. Ce a urmat apoi, am văzut...

Dar "cazul" lui Nae Ionescu nu este singular. Ne-o spune tot Petre Pandrea: "Pilda magnifică şi de o mare rezonanţă a fost intrarea lui Huysmans în catolicism, conversiunea estetului simbolist şi anarhist la învăţătura Vaticanului. Huysmans şi - poate - Léon Bloy sunt cei doi ctitori ai renaşterii religioase în Franţa, pilduitori şi pentru România. Nu este vorba de influenţe, ci de pilde, adică de drumuri indicate pe făgaşul cărora se fac experienţele intime şi experienţele artistice. In orice caz, analiza grupului de artişti români Galaction - Raşcu - Nae Ionescu - Blaga va trebui să pornească de la experienţa simbolistă care a luat calea catolicităţii". Altfel, racordul retoricii ortodoxiste a lui Nae Ionescu pe propria sa perseverenţă l-ar fi îndreptăţit să fie în fruntea mişcării de la *Gândirea*. Ceea ce nu s'a întâmplat.

*

Dar să revenim la textele în cauză din *Roza vânturilor*. Să revenim printr'un comentariu făcut în intimitatea specificităţii religioase a lor. Octavian Bârlea, în *România şi Românii*, adoptă o perspectivă mai largă de înţelegere şi justificare a izvorului divergenţelor care s'au manifestat, pe această temă, în spiritualitatea noastră. Autorul precizează că izvorul divergenţelor stă în separarea religioasă dintre Răsărit şi Apus, care "trece prin sufletul Românilor", care segmentează deci chiar cadrul naţional. Există, însă, un substrat stabil, unificator, consolidat în structuri arhaice, precreştine, conservat în literatura populară, în cultura tradiţională a satului. Ceea ce Lucian Blaga revelase nostalgic ca o arhaicitate lirică şi tenace neglijează Nae Ionescu în obstinaţia lui ortodoxistă. Pierzând substratul unificator, a pierdut şi devenirea, adică acea capacitate de înţelegere care să nu limiteze, ci care să se deschidă, prin generozitate, spre adevăr.

Demonstraţia din *Roza vânturilor* este urmărită atent şi convingător demontată. In privinţa reducerii ortodoxiei la etnicitate, se precizează că re-naşterea prin credinţă este un act spiritual. Pe de altă parte, ignorarea Bisericii Române Unite şi a apartenenţei ei la catolicism constituie una dintre schematizările argumentaţiei ionesciene ("ruperea de comuniunea cu Roma - făcută întâi în cadrul altor culturi - *e potrivnică elementului etnic românesc*" - subl. aut.). Mai apoi, se observă că autorul analizat clădeşte o atitudine politică folosind procedee "literare", adică înfăţişând ca eroi "negativi" pe fruntaşii oponenţei de partid, ceea ce face dintr'o presupusă platformă ideologică o... fabulă.

Printr'o plină de tâlc coincidenţă argumentativă, Pavel Chihaia face observaţii generale la fel de adevărate. Dânsul afirmă clar şi îndreptăţit: "Atunci când teologia devine un sistem de gândire rupt de viaţa spirituală, este la fel de grav ca atunci când se renunţă la ea... Intre teologie şi spiritualitate există o legătură atât de strânsă, în ultimă analiză, încât putem afirma că ele se confundă" (*Ortodoxie şi ecumenism*). In plus şi în lămurire, autorul articolului citat dă un eclatant exemplu de înţelegere vizionară, profundă, a desvoltării şi rosturilor neo-ecumenismului: "Trebuie să privim cu bunăvoinţă încercările de a se găsi soluţiile cele mai potrivite pentru unirea credinţei, care ar permite ca toţi creştinii să se roage împreună. Se cade să tindem către un dialog plin de dragoste şi de adevăr, deci de adevărată teologie, legată indisolubil de viaţa spirituală /.../ Românii vor contopi, desigur, valorile secolelor de credinţă răsăriteană, din care a înflorit cultura ţării lor, cu noul mers înainte al omenirii". Iată textul lui Şuluţiu redactat în termeni moderni!

Revenind la Nae Ionescu, revenim, în concluzie, şi la G. Călinescu. Istoricul literar şi esteticianul observă trecerea acestuia prin atitudini oponente "cu o candidă dezinvoltură", susţinând "odată statul ca instrument tehnic, în afara conceptului de naţiune, şi altă dată statul naţional ortodox". (Să-i remarcăm, în treacăt, lui G. Călinescu, adevărul, probat şi aici, rostit de acelaşi Pavel Chihaia, la reapariţia *Istoriei literaturii* : "pe cerul criticii, Călinescu este ceea ce a fost Eminescu pe cerul poeziei. Nu a fost egalat nici de înaintaşi şi, până acum, nici de urmaşi" - v. *Curentul* din martie-aprilie 1983.) Dacă ar fi luat acest caz ca simbol, D.D. Roşca şi-ar fi intitulat *Existenţa tragică* astfel: *Dualismul tragic*. Dualismul geometric este tragic (se rezolvă în infinit), pe când cel omenesc găseşte căile de "unire".

*

Dintre intervenţiile recente în discuţie, una este rezolută, prin ton şi conţinut. In articolul *Catolici, ortodocşi, uniţi*, Petre Vălimăreanu subliniază determinarea neo-ecumenismului de către noua argumentaţie politică pusă în slujba refacerii unităţii româneşti. După ce semnalul şi fundamentele teoretico-practice ale noului îndemn au fost lansate public prin cunoscutul *Apel* al Monseniorului Octavian Bârlea, autorul articolului aduce argumentul mobilurilor politice ale separaţiei bisericeşti: românii - latini şi creştini la origine - s'au pomenit ("din vina geografiei") în "tabăra grecească" Dar ce alimentează "învrăjbirea" de astăzi? Autorul pune degetul pe rană, numind simbolic toate "motivele" posibile: ignoranţa ("e deajuns un ignorant fanatic spre a surpa opera unui sinod întreg de înţelepţi"). In continuare, spune lucrurilor pe nume: "Se spune că unirea de la 1700 s'a făcut pentru deznaţionalizarea românilor, când în fapt ea ne-a dat pe cei mai luminaţi şi mai dârji dintre români". Politica e cea care a închis "singura fereastră prin care neamul nostru mai comunica cu Occidentul" - adică Biserica Română Unită. Ce le revine creştinilor români din exil, în atari împrejurări, ne-o spune tot semnatarul din *Vatra* : susţinerea activă a necesităţii ca românii "să se alipească mai degrabă de primul scaun apostolic al creştinătăţii, care-i şi leagănul obârşiei lor, adică de Papa de la Roma", îndepărtând apoi şi susceptibilităţile: căci astfel "am rămânea cu *toate* ale noastre" (subl. aut.). Problema fiind de interes naţional - pe de o parte, şi fiind luată cam sentimental-umoral de către unii dintre "ortodocşii noştri" - pe de altă parte, tactica unor treceri personale "ar descuraja pe cei rămaşi insuficient documentaţi". Noua atmosferă de ecumenism (o replică a exilului de azi la Unirea de la 1700?) presupune o lume "coaptă" pentru înţelegerea acuităţii mesajului actualităţii. Dincolo de frământările imediate, d-l Vălimăreanu ştie un lucru clar: "tot acolo se va ajunge"!

*

In numărul său consacrat a "Zece ani de filosofie în Franţa", revista pariziană *Magazine littéraire* analizează, pe un larg spaţiu, stadiul actual al tendinţelor din meditaţia filosofică, fiind de acord, în concluzie, că uniformităţii perioadei structuraliste îi succedase un mozaic de demersuri, fragmentare şi regionale. Filosofia recentă este tentată de noi căi, faţă de raţionalismul dogmatic, relevând astfel şansele unui neo-romantism procedural, care relansează ipoteze nerigide, cu atât mai apropiate de cerinţele vieţii.

Tentaţia filosofică de Jean-Jacques Wunenberger, din acelaşi număr, subliniază că *puterea*, *ştiinţa* şi *Dumnezeu*, tratate adesea îngust de o critică iconoclastă, se oferă acum unei epistemologii anarhiste (aş pune, totuşi, termenul, între ghilimele), politicilor minimale (anti-bloc şi anti-totalitare), unor semiologii lacunare (suplinite, am adăuga, tocmai de plurisugestia neo-romantică). Fragmentarismul prospectiv modern, ce poate fi dedus din detalierea acestor observaţii, reînvie disponibilităţi păstrate într'o cvasi-amnezie provocată de "uniformitatea erei structuraliste". Nu este şi dialogul ecumenic recent una dintre acestea? Fiindcă şansa dialogului stă în efectul recunoaşterii pluralismului, al dorinţei de a afla mijloacele de contact şi al... bunăvoinţei. Când dogmatismul de orice natură este dezamorsat şi se reafirmă drepturile naturale ale omului (folosim termenul nu în accepţia opacă a lui Nae Ionescu), atunci orice conştiinţă doctrinară poate deveni o conştiinţă de viaţă.

Bibliografie

Nae Ionescu, *Roza vânturilor (1926-1933)*, culegere îngrijită de Mircea Eliade, Buc., Ed. "Cultura Naţională", f.a.; retipărit în colecţia "Omul nou", München, 1973

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ed. a II-a, Buc., Editura Minerva, 1982

Octavian Bârlea, *România şi Românii*, vol. I, Los Angeles, A.R.A., 1977

Octavian Bârlea, *Naţiune şi ecumenism - Pastorală la înscăunarea episcopului Alexandru Sterca Şuluţiu*, în *Perspective*, nr. 2/1984

Petre Pandrea, *Enigma lui Nae Ionescu*, în *Vatra*, nr.181, mai-aug. 1988

Pavel Chihaia, *Ortodoxie şi ecumenism*, în *Săptămâna müncheneză*, nr. 31(137), 1 August 1988

Petre Vălimăreanu, *Catolici, ortodocşi, uniţi*, în *Vatra*, nr. 181, mai-aug. 1988

Ovidiu Teodoru, *La Transylvanie: simbol et réalité de la "Roumanie"*, în *Transilvania*, nr. 4/1988

Magazine littéraire (Paris), nr. 225, dec. 1985

CHEMARE

pentru organizarea „ZILEI DE ACŢIUNE: ROMÂNIA" în întreaga Europă
15 XI 1988

„Ne este indiferent dacă vom îngheţa sau dacă vom fi împuşcaţi." La 15 noiembrie se împlineşte un an de la manifestaţia muncitorilor de la Braşov. Ei protestau împotriva foamei, frigului, represiunii şi împotriva cultului personalităţii.

Ceauşescu — care se autodenumeşte conducător — duce de ani de zile război împotriva propriului său popor.

Printr-un nou val de distrugere s-a declanşat demolarea a 8000 de sate şi încazarmarea locuitorilor acestor aşezări. Regimul Ceauşescu deposedează oamenii de spaaţiul lor cultural şi azvîrle ţara în catastrofe ecologice.

Impunerea din partea statului a naşterilor obligatorii este un alt exemplu pentru nerespectarea demnităţii umane. Toate acestea se petrec în mijlocul Europei. Majoritatea guvernelor şi majoritatea politicienilor privesc toate acestea cu nepăsare.

Lansăm chemarea pentru organizarea „Zilei de acţiune: România" în est şi-n vest!

Prin demonstraţii, acţiuni de informare, apeluri către diferitele guverne, proteste la ambasadele române, strîngerea de semnături etc. dorim să atragem într-o măsură mai mare atenţia asupra situaţiei oamenilor din România.

Cerem înfierarea internaţională a regimului Ceauşescu!

Initiative „Aktionstag Rumänien"
c/o Marie-Luise Lindemann, Derfflingerstr. 17, 1000 Berlin 30

DEDICAŢIE LUI AURICĂ POPESCU

45 de ani în München — 35 de ani „Klein Bukarest“

ION München, Noiembrie 1951

E primăvară şi natura toată
De-al florilor parfumuri te îmbată,
Se'ntorc şi păsările călătoare
Şi tot ce-i pe pământ vieţuitoare,
Se bucură şi sburdă prin verdeaţă;
Ce fericire-i liber să trăieşti în viaţă.
In lagăre şi'n închisori s'aşteaptă,
Ziua în care judecata dreaptă
Va scăpa ţara ce-i acum robită,
Aducând libertatea mult dorită
Dar veacu' şi toarce anii lui în şir,
Morminte se'nmulţesc în cimitir
Se sting mereu români întemniţaţi,
Ucişi de inamicii blestemaţi.
Cei ce nu sufăr jug stăpânitor
De mult se luptă'n codrii munţilor,
Sunt istoviţi, flămânzi, fără de gloanţe,
In suflet totuşi mai nutresc speranţe,
Că jertfa dusă plină de amar
Va birui şi nu va fi'n zadar.
Ion din poezia mea de azi
Se luptă'n munţi acoperiţi de brazi.
Din cremene făcut, băiat de ţară,
E gata pentru brazda lui să moară,
Poartă opinci, pe umăr cu sumanul,
Cum l-au descris: Aron Cotruş, Liviu Rebreanu...
In lupte crunte îşi pierduse camarazii
Şi rămăsese acum numai cu brazii
Carpaţilor în care rezista.
La vale să coboare nu putea,
Că-l aştepta miliţia la pândă,
Şi pielea ieftin el nu vrea să-şi vândă.
Ca Avram Iancu umbla pe cărări,
Cu acelaşi gând şi aceleaşi supărări.
Tot colindând aşa din munte'n munte
D'odată se opri în loc s'asculte
Cum un cioban cu fluierul la oi,
Cânta o doină ce suna prin văi.
Şi-a amintit când asculta în loc
De satul lui; Dumineca la joc,
Cum Leana frumuseţea satului,
In horă se prindea la dreapta lui
Şi babele din sat scosese svon
Că Leana se iubeşte cu Ion,
Ba şi-o ţigancă îi spusese din ghioc:
Pe Leana dac'o ia e cu noroc.
Şi inima-i ardea acum de dor,
S'o vadă înc'odată în pridvor;
La ceasul revederii se gândeşte,
Ar vrea să ştie ea că el trăieşte
Şi-aşa, absent, gândind mereu la ea,
Aude o'mpuşcătură undeva.
Ştia Ion că baciul n'are puşcă,
Avea dulăi la stână, care muşcă.
Fulgerător cu mâna pe pistol,
El pleacă printre brazi, cu pas domol,
Fără să ştie că de-o săptămână
Miliţieni l-a'mpuşcat pe baci la stână.
Acuma ei mânau prin munte turma,
Căci lui Ion voiau să-i prindă urma.
Ciocnirea aşteptată s'a'ntâmplat,
Şi el pe ei, la fel i-a căutat,
Cum i-a'ntâlnit n'a stat la îndoială,
Toţi şase, au picat dintr'o rafală.
Un inamic care era'n cădere,
A tras şi el. Atuncea de durere,
Ion a strâns din dinţi fiindc'a simţit,
Că pieptu-i de vonic e sfredelit.
D'un brad s'a rezemat şi n'a căzut.
Mândria de român l-a mai ţinut.
Obrajii a'nceput a-i prinde foc,
El s'a lăsat pe brânci, cătând un loc,
Un luminiş cu flori de primăvară,
Că moartea'n el îi pare mai uşoară...
Puterile-l cam părăsise, atunci,
Ion începe-a se târî pe brânci,
Vrea să se scoale, cade iar în coate,
Puterile-l slăbesc şi nu mai poate.
In foşnete pădurea toată plânge,
Pe tânărul voinic scăldat în sânge.
Privirea el şi-o'nalţă către nori
Sub care două cârduri de cocori
Se întorceau vestind că-i primăvară
Făcându-i lui Ion moartea uşoară,
Căci muribundului i se păreau,
Cocorii ce sub nori în sbor pluteau,
Formaţiuni întregi de avioane,
De tip "liberator" americane.
Stejaru'atunci, o frunză şi-a desprins,
Pentru voinicul mort. Dar neînvins.
Şi frunza legănată'n vânt de seară,
Se-aşeză ca o virtute militară
Pe pieptu-i de viteaz însângerat,
Ce'n luptă pentru ţară tot şi-a dat.
Când ziua liberării va sosi,
O vor serba -o cei ce-or mai trăi
Cel care cade pentru ţara sa,
In Cer cu Dumnezeu o va serba.

JEAN

Il est parti avec le wagon-lit
Son père la despărţire lui a dit:
De l'argent primeşti beaucoup mon bon amis.
Şi son maman à côté pe peron,
Se chinuia să-i spună'n dulce ton,
Fereastra să o'nchidă la vagon.
Au revoir, mon Jean, mon dulce fils,
Pas ouvre la fenêtre, nu răci,
Ton tête nu-l ţine afară că te trage
Şi-l îndemna'n vagon capul să-şi bage.
Ii era frică, singurul băiat,
Care pleca s'ajungă diplomat,
Să nu răcească la inteligenţă,
Că n'ar mai fi devenit excelenţă.
Cum trenul se pusese în mişcare,
I-a mai strigat la urmă cu glas tare:
E tout de suite, cum ajungi,
Să ne scrii iute maică cum o duci,
Une lettre et peut-être o vedere,
S'avem mămico dragă mângâiere.

Inspre Chitila'ncet dispăru trenul
Şi Jean la geam îşi vântura jobenul.
Liceu'l terminase cam aşa,
Cum unii-l terminau şi'n vremea mea.
Cu tanti, mama mare, cu protecţii,
Cu unsul uşilor pe la direcţii,
Sau cum era la noi sistemul vechi,
Babacul să mai mişte din urechi.
Pe primul plan motivul nu era,
Să studieze, după cum spunea.
Scopu-i era ca'n primele etape,
De-armată Jean al meu cumva să scape,
Şi de-o veni război prin România,
Jean în Paris să-şi facă datoria.
Şi-aşa a fost: războiul a venit,
Jenică în Paris a suferit.
Şi a primit din ţar'o telegramă,
Cu'nvăţături de la scumpa lui mamă:
Içi est guerre, tu restes bien là-bas,
Mămico dragă să nu vii încoa!
Sur champ d'honneur nu face să tombezi
Tu eşti născut maică să studiezi.
De ce să cadă pentru ţară "Jean",
Când pentru asta sunt "les paysans"?

De vezi cumva că studiul e greu,
Fă ca'n războiu'ăl'alt tată tău
Din banii şi din şunca ce-am trimis,
O diplomă poţi cumpăra precis
Pe urmă om vedea ce-i de făcut
După cum ştii babacu-i priceput
Şi-o s'aranjeze el cu a ta mère,
S'ajungi vr'un barosan prin minister...

Dar planurile au rămas doar visuri toate.
Jenică e şi astăzi prin străinătate
Se uită ca viţelul cel nărod
La obeliscul de la "Place Concord"
Şi se gândeşte de-ar putea şi el,
Să'nalţe'n Bucureşti unul la fel,
Şi s'aranjeze aşa biroul lui,
Cu geamu'n faţa O... beliscului.

München, Iunie 1951

POEZIA IN EXIL

(De Pamfil Şeicaru, apărută în "Le Courrier Roumain" Nr. 195 din 16 Martie 1961)

Orice creaţie poetică este expresia unei emoţii, altfel poezia s'ar reduce la un simplu meşteşug de a rândui cuvintele în cadenţa versurilor. Lipsa oricărui sentiment se resimte în producţia - să-i zicem poetică - din R.P.R. Aşa cum pe vremuri erau versificatori specializaţi în alcătuirea biletelor de plăcintă ce se pregăteau pentru noaptea Anului Nou, sau de poezele cu urări ale poştaşilor, există azi stihuitori după indicaţiile politrucilor ai zisei literaturi reperiste.

In toată versificarea ce s'a produs în R.P.R. nu s'a putut citi o singură poezie de autentică inspiraţie revoluţionară, o poezie ale cărei versuri să fie străbătute de acel suflu al revoltei şi care să fie capabilă să cucerească, să antreneze.

Nu ni se poate cita o singură poezie revoluţionară având puterea de emoţie a poeziei "Noi vrem pământ" a lui G. Coşbuc, pe care Dobrogenu-Gherea o punea alături de cele mai revoluţionare poezii ale lui Nekrasov. Sub regimul "burghezo-moşieresc" G. Coşbuc putea să scrie "Noi vrem pământ" şi să primească marele premiu al Academiei Române. Işi închipuie oare cineva că un biet poet osândit să trăiască în R.P.R. ar cuteza să scrie "Noi vrem libertate"? Admiţând că ar avea acest curaj şi neînfricat, s'ar prepara să înfrunte toate riscurile sinistrei poliţii comuniste, unde şi-ar putea [tipări] revoluţionara poezie "Noi vrem libertate", când toate imprimeriile sunt proprietatea partidului comunist pentru care cuvântul "libertate" constitue o declaraţie de răsboi svârlită partidului comunist? Dar chiar dacă poetul care ar scrie "Noi vrem libertate" s'ar resemna să-şi citească imnul revoluţionar într'un cerc restrâns de prieteni, soarta lui este aceiaşi: în beciurile miliţiei populare, supus pedagogiei torturei, i se va face reeducarea estetică în materie de lirică reperistă. După câteva luni, în care cursurile de literatură sunt predate de gealaţii miliţiei populare, experţi în scandarea cu pumnii în fălci, poetul temerar ar ieşi complet tămăduit de orice deviaţionism în inspiraţie poetică.

Este clar că literatura în R.P.R., evident vorbim de literatura autentică, nu de producţia funcţionarilor dela serviciile de propagandă, nu poate avea decât o existenţă clandestină. Vor fi existând, desigur, ascunse cu mare grijă manuscrise menite să vadă lumina tiparului atunci când libertatea se va instala în tipografii şi Românii vor fi stăpâni în propria lor ţară. Până atunci poezia nu se înfiripă decât în exil. O poezie străbătută de tristeţă, de nostalgie, o poezie de un lirism amar, poezia pribeagului rătăcitor pe meleaguri străine. Chiar atunci când aceste creaţii poetice n'au o desăvârşită tehnică şi unele stângăcii de versificare scad din expresivitatea emoţiei, autenticitatea sentimentelor acopere insuficienţele literare. Intâmplător am cunoscut un poet necunoscut: Aurel Popescu, fost ofiter aviator, ale cărui versuri ne-au impresionat prin sinceritatea emoţiei, prin pospeţimea expresiei. In unele poezii găsim ceva din umorul lui G. Topârceanu, cu un accent de amară ironie. Publicăm poeziile "Jean" şi "Ion" care dau numai într'o redusă măsură talentul lui Aurel Popescu.

Curentul

ANUL LX No. 5993 SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE 1988

Pavel CHIHAIA

EXPOZIŢIA RADU ANTON MAIER

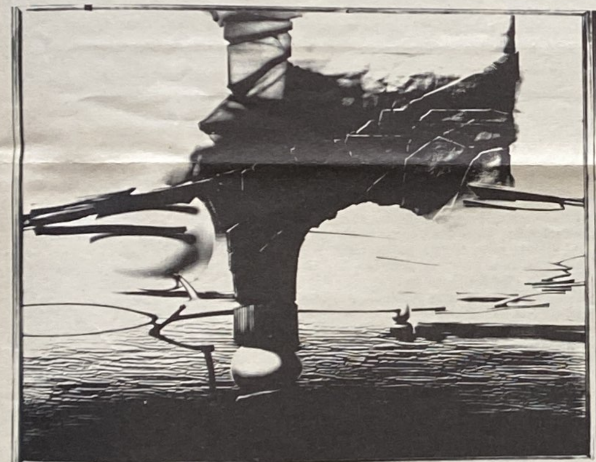
Un eveniment deosebit în viaţa culturală a Münchenului şi a diasporei româneşti din acest mare oraş german a fost vernisajul expoziţiei pictorului Radu Anton Maier, care a avut loc vineri 23 septembrie la galeria Proarte, aflată în cunoscutul cartier Schwabing.

Pictorul Radu Maier, născut în Cluj în 1934, student al profesorilor Aurel Ciupe şi Corneliu Baba, bursier al Academiei "Pietro Vanucci" din Perugia, stabilit în München din 1967, s'a impus cunoscătorilor din Occident atât prin calitatea deosebită a operelor sale cât şi printr'un neîntrerupt efort de a-şi mărturisi prin suita de imagini biografia spirituală.

Vestigium I 1985

Intr'o etapă mai îndepărtată din activitatea sa - după un efort de a pătrunde sensul formelor şi energia care le structurează, intenţie caracteristică a primelor sale începuturi - Radu Maier şi-a propus să înfăţişeze o serie de cataclisme posibile în viaţa cosmică a planetei noastre, prăpăstii adânci despicând uriaşi munţi întunecaţi, unde se rătăcesc uneori elemente fragile, pierdute în revărsarea telurică.

Acestei etape i-a urmat aceea în care remarcăm asociaţii de arborescenţe agresive şi organe supradimensionate, într'o viziune personală. In realitate, şi aici, surparea unor forme constituite şi mai cu seamă căutarea unor noi peisaje corespunzând unei noi stări de suflet.

Intr'o fază mai apropiată, după voiaje de studiu în jurul Mediteranei, constatăm că în risipirea geologică necruţătoare apar elemente noi, vestigii antice, monumente greceşti şi romane, desfăşurând pe un cer veşnic senin armonia lor fără umbră.

In continuarea itinerarului său mediteranean, după Franţa, Spania, Tunis, Grecia şi Turcia, Radu Maier a expus cu doi ani în urmă în galeria castelului din Ismaning (de lângă München) ecoul plastic al unei călătorii în Egipt, înfăţişând aspecte care l-au atras în mod deosebit în vechea ţară a piramidelor, încercând să reproducă cât mai fidel culoarea, aspectul şi, până la urmă, semnificaţia sentimentală a acestui peisaj. Cercetând valorile atmosferei şi traducerea lor plastică, artistul ne-a înfăţişat acele nuanţe cenuşii ale nisipurilor sau scânteierile de aur ale imenselor oglinzi din deşert, dimensiunea liniştei dedusă din absenţa oricărui obstacol în plan, o pace înşelătoare ascunzând furtuni cereşti, dincolo de orizont. Prezenţa unor temple pe întinderile fără limite ale deşertului, vorbesc de eforturile mărunte ale omului într'o lume care îl depăşeşte.

In expoziţia deschisă vineri, 23 septembrie la galeria Proarte, Radu Maier prezintă un alt aspect al Egiptului. Dacă în tablourile înfăţişate cu doi ani în urmă în castelul din Ismaning dominau peisajul arid şi cutele mărunte ale nisipului, în imaginile prezente întâlnim mai cu seamă arhitecturi de mari dimensiuni, ca şi cum interesul artistului s'ar fi deplasat de la peisaj la edificiile înfăptuite de mâna omului. Este adevărat că zidurile înalte depăşesc scara înfăptuirilor obişnuite, motiv pentru care - cu excepţia câtorva admirabile portrete în alb-negru - omul nu apare totuşi în această expoziţie.

Ziduri de bolovani, nemăsuratele ziduri ruinate ale Egiptului antic - dar care nu mai succed unui cataclism ca în faza evocată de noi mai sus - ne înfăţişează structuri logice, simboluri creatoare, deşi nu întru totul inteligibile. Ni se vorbeşte de trecerea molcomă a vremii, de eroziunea paşnică a vânturilor de nisip şi nu de răscolirea brutală a unei prăbuşiri.

Ceea ce ne reţine în primul rând atenţia în expoziţia lui Radu Maier sunt podurile şi porţile deschise în aceste ziduri ruinate, în această suprapunere de blocuri masive care ne amintesc de "Poarta leilor" din Micene. De fapt, podurile ne apar ca porţi ale fluviilor iar porţile ca poduri peste goluri imobile. Şi podurile şi porţile evocându-ne marea trecere, din viaţă în moarte, sau din moarte în veşnicie - ceea ce a constituit, în fond, obsesia gândirii şi înfăptuirile Egiptului. Astfel, în "Memnon II", poarta unui templu prezintă lateral conturul uliului regal; fibre ale unei vegetaţii uscate susţin, din punct de vedere grafic, întreaga construcţie. "Intrare II" se asociază cu un pilon, pandant contrapunctic lângă golul porţii. In tabloul "Metropolis III", Radu Maier a pictat o intrare între două coloane, cu jocul de umbre al unor alte coloane ruinate înscriind conturul misterios al unui templu.

Un şir de arcade sub blocurile uriaşe şi sumbre ale unui viaduct nesfîrşit, lasă să se întrevadă roşeaţa unui răsărit delicat ca o promisiune, în tabloul "Conturându-se din ceaţa tuturor timpurilor".

Un mare tablou înfăţişând programatic viziunea artistului se înrudeşte cu celelalte deoarece reprezintă un pod, dar se deosebeşte de ele deoarece acest pod traversează Dunărea la Drobeta-Turnu-Severin. Intitulat "Ovum ex ruinis" el simbolizează reactualizarea în timpurile noastre a unor legături cu lumea romană, cu tradiţia acestei civilizaţii. Saltul peste timpul care a ruinat vechiul grumaz de piatră apare sugerat de confuzii voite de perspectivă, acelaşi element structural aparţinând unor planuri diferite.

Vestigium II 1985

Alte tablouri prezintă numai "structuri", esenţializarea subiectelor la care ne-am referit, cu severitatea şi aspectul monumental al edificiilor egiptene. Aceleaşi culori sobre, de cele mai multe ori brunul închis al pietrei alternând cu fondul bătând în auriu al nisipului, vorbindu-ne nu numai de aspectul peisajului ci şi de stări de suflet.

Pentru întâia oară, Radu Maier expune un număr impresionant de desene, în care apar vestigii antice sau simple coloane pe fondul de nisip. In schiţele pregătitoare ale tablourilor, vizitatorul expoziţiei are prilejul să constate itinerarul complex ce a dus la frumoasele realizări finale.

S. PALEOLOGU-MATTA

SATUL DE AUR

Aş vrea să spun cîteva cuvinte despre un pictor român care trăieşte de cîţiva ani la Lugano - Sever Săsărman, slab, cu privirea blândă. El şi-a ales o extremă simplitate, sau altfel spus sărăcia, căci acest fel de sărăcie permite desfăşurarea adevăratei bogăţii, adică a esenţei bogăţiei care nu e niciodată posesiunea. Sărac şi totodată bogat trăiesc în genere artiştii şi poeţii, aşa cum ne spune de pildă Hölderlin într-un poem:

Inofensivi trăiesc, precum florile-n
Soare, ah! bucuros, din cereşti
Arătări, săraci, visători şi ferice
poeţii.

Sever Săsărman
Sfîntul Ieremia Valahul

După o lungă tăcere, care urma atîtor expoziţii - unele chiar de un deosebit prestigiu, cum au fost acelea de la Salonul Independenţilor ori de la Salonul de Toamnă de la Paris, Sever reia "dialogul", vorbirea cu el însuşi. Această vorbire semnifică reluarea unui drum după o dureroasă întrerupere: "să nu poţi vorbi, spune chiar el, e ceva îngrozitor!" Sever lucrează deci deodată intens "o vară fierbinte pentru sufletul meu", a spus el, pentru a expune la Neuchâtel.

Expoziţia a avut loc în lunile septembrie şi octombrie lui 1986 şi au participat împreună cu el alţi doi pictori: propria lui soţie, Doina Săsărman, şi propriul lor fiu, Călin Săsărman. A fost o reuşită pentru toţi trei, faptul despre care au vorbit ziarele locale. Ziarul *Courrier neuchâtelois* din 12 noembrie 1986, în articolul intitulat "Le père, la mère et le fils, une exposition intéressante au Lycéum-Club de Neuchâtel", semnala la Doina (evident, un lucru deja ştiut) un registru diferit de cel al soţului, şi anume "romantic", fiind "o izbucnire de bucurie" vădită mai ales în motivul predilect al florilor. Florile Doinei sunt desigur tot mai minunate. Cît despre tînărul Călin tematica lui cu totul alta, a castelelor şi a catedralelor imaginare se înscrie într'o construcţie savantă şi sigură. Aflăm că el a împodobit cu fresce tot interiorul unei capele din satul Piotta, lîngă Airolo (Elveţia), devenită astfel o feerie. Cu privire la Sever, acelaşi articol, semnat de A. Rivier, remarca "o natură puternică şi mare reflecţie personală". Deasemeni "un colorit fără frontiere", "o pastă densă, strălucitoare"... Toţi trei sunt aşadar departe de orice naturalism, lucrul constatat şi de un alt articol "Trois peintres roumains au Lycéum. Individualistes et unis.", al ziarului *Feuille d'avis de Neuchâtel* din 8/9 noembrie 1986. Autorul articolului, L.A. vorbeşte de universul albastru" al lui Sever, "strălucitor şi totodată translucid", datorat unui procedeu personal. Acesta face să apară profeţi şi linişti arhaice în culori "puternice şi preţioase"...

Nu întîmplător ambele articole caracterizează pictura lui Sever prin cuvîntul *strălucitor* - pastă strălucitoare, univers strălucitor. Este într-adevăr aşa. Aici e cazul să spunem, cu Heidegger, că pictorul român nu "utilizează" materialul, respectiv culorile cum o fac în mod obişnuit meşteşugarii în confecţionarea obiectelor destinate unei folosinţe practice, ci el aduce materialul la strălucire. Această "aducere la strălucire" distinge fiinţa operei artistice de restul obiectelor meşteşugite (*Holzwege*).

Strălucirea la Sever, mutatis mutandis, este comparabilă puţin cu văzduhul care "scînteiază" la Eminescu... Nu din întîmplare Sever este un profund cunoscător şi iubitor al marelui nostru poet naţional. Nu intenţionăm a demonstra în clipa de faţă în ce măsură şi prin cine ştie ce afinităţi secrete, Sever ar fi poate un "eminescian". Faptul cert şi relevant însă este că în picturile sale este o lumină cerească şi de nicăieri, pe care pictorul o aduce totuşi pe pământ. Şi aici stă miracolul, căci tabloul nu-şi mai pierde aura lui. Nu e vorba numai de celebra unitate a cuplului formă-conţinut, a întrepătrunderii dintre viziunea artistului şi realizarea acesteia prin materialul dat. Este vorba de încă ceva *în plus* care s-ar putea desemna ca însăşi *fiinţa* lucrurilor. Ea se revelează tocmai ca simplitatea maximă la care Sever reduce de pildă motivul satului românesc. Nu vedem în tablou decât patru căsuţe şi un pîrleaz, sau mai exact, conturul fragil al acestor căsuţe: e o reducere la esenţe. Dar ce sunt esenţele? Pentru Max Scheler ele sunt valorile care se dezvăluie. Viaţa este o valorizare. Iubim ce este valoros, inalterabil, ca o garanţie a nemuririi.

Gîndul ne duce la paginile lui Blaga cu elogiul satului românesc ca o proiecţie în zona de "dincolo", o zonă de "miracol şi de poveste". Şi titlul lui Sever "Satul de aur" pare a fi indiciul unei asemenea poveşti. Ştim că în lumea poveştilor *aurul* este simbolul unei supreme valorizări. Dacă nouă ne plac poveştile, este pentru că găsim în ele o dimeniune care, cu toată naivitatea evenimentelor, ne scoate din imediat. Sufletul nostru, care nu se poate mulţumi cu imediat, se aruncă prin ele într-o trăire mai adîncă şi mai bogată, fundamental umană. Aşa se nasc miturile, miturile mari ale omenirii care sunt de fapt poveşti. Toată cultura care îmbogăţeşte cosmosul, dînd cel mai mare prestigiu spiritului uman, spre rădăcini mitice. Explicaţia este, sumar spus, că sufletul uman nu se poate mulţumi cu efemerul, cu finitudinea, şi transformă, ca un "transformator", ca să folosim termenul lui C.G. Jung, acest efemer în etern. Aici începe transcendenţa, depăşirea propriei limite. Dintotdeauna şi pretutindeni transcendenţa este dorinţa unei "profunde eternităţi", cum spune Nietzsche.

Revenim la aceste cîteva căsuţe modeste şi fragile, care desigur dispar şi cresc iar, precum iarba ori spicul secerat, şi dau, în mod paradoxal, cu toată stîngăcia şi efemeritatea lor, un sentiment de eternitate, de nesfîrşitul vieţii. "Noi punem casele în vale, cum curge valea"... spune Sever, rămas ţăran în inima lui. Şi în tabloul său el pune casele firesc în peisaj. Dar şi mai

mult, spaţiul inimii lui le prelungeşte dincolo de orice peisaj: căsuţele par a se ivi ca nişte stele palide pe cer. Cerul auriu bate în verzui, ca un reflex al frăgezimii ierbii, mai mult intuite, la începutul primăverii. Tot tabloul este de fapt inundat de o singură tonalitate delicată verzui-gălbui-aurie în care cerul este iarba, iar iarba, în transparenţa ei, devine aeriană. Acesta este "Satul de aur" sau prea-plinul dragostei şi dorului lui Sever pentru satul natal, trăit undeva, ca o comoară, în absolut. Este un vis, ca viaţa însăşi în clipele ei "adevărate" care sunt mai pure şi cele mai bune.

O variantă a motivului unde e vorba tot de un sat, dar de un sat helvet, e inspirată de mediul actual de viaţă al pictorului. Şi acest sat creşte şi el natural, din munte. Soarele bate puternic din spate pe nişte case îndesate, de aspect compact, masiv, dînd o impresie de forţă ori de rezistenţă. Culorile splendide, aprinse, strălucitoare, se revarsă ca un puhoi. Este un tablou extrem de frumos, al unui mare pictor. Dar el nu are acea dureroasă "distanţă", simţită şi în răzleţirea căsuţelor satului românesc, şi nici acea transpunere în non-imediat unde totul devine un suflu, aproape liminal. Trasat în cîteva linii, care par copilăreşti, "Satul de aur" anunţă dimpotrivă "stilul de bătrîneţe" în sensul ce i-l acordă Hermann Broch, semnificînd o abstracţie, adică un punct "dincolo", unde toate problemele minore îşi pierd rostul lor.

Constantin MAREŞ

Din jurnalul unui pierde ţară

ACADEMICIENI, PREŞEDINŢI ŞI SENATORI

La o întrunire românească la care am participat nu de mult, unul dintre compatrioţii prezenţi mi s-a adresat cu "Domnule Preşedinte", la care i-am replicat, politicos dar scurt, că nu sunt nici un fel de preşedinte. Interlocutorul meu şi-a manifestat toată mirarea, deoarece, deşi se afla de mai puţină vreme în exil, practic întîlnise doar români, cari într-un fel sau altul erau preşedinţi sau cel puţin secretari generali ai vreunei organizaţii, mai mult sau mai puţin fantomatice, ai vreunui club fără membri sau ai unui cenaclu în care operele nemuritoare şi incomplete (încă) erau citite fără glas tare, din lipsă de auditoriu. După ce am mărturisit absenţa titlurilor de preşedinte sau de secretar general de brigadă de pe o carte de vizită, ce de altfel tot nu o am, ne-am despărţit în buni termeni.

Au trecut cîteva zile de la această întîmplare căreia nu i-am dat prea multă importanţă, cînd primesc un telefon de la cel care încercase sămi găsească afinităţi prezidenţiale şi îmi este dat să aud că mi se adresează astfel: "Să trăieşti, Domnule academician Costică, la telefon senatorul Mitică!" Am luat totul drept o glumă, dar Mitică vorbea foarte serios şi după ce şi-a terminat agumentaţia am început să-i dau dreptate.

Intr-o revistă scoasă de Societatea Academică Daco-Romană îmi văzuse o colaborare, iar în Anuarul Societăţii Academice Româno-Armoricane îmi găsise numele, deci în concepţia titlurofililor puteam apare drept academician. Iar în ce-l privea, la un congres cosmogonic îi fusese decernat titlul de senator şi acum Mitică umbla să-şi ia măsură pentru togă, că doar de la Râm ne tragem şi senator fără togă e ca pisica fără coadă.

In România, cînd aflam că s-au întîlnit două personalităţi avînd aceeaşi funcţie, dar în state diferite, vorbeam de omologi. Astfel, discutam de întîlnirea dintre ministrul de externe american şi omologul său francez. In Occident, însă, constat că se întrebuinţează expresia "coleg", la modă în Germania ca şi în Franţa. Că e bine sau rău, este altceva, dar pentru că aşa este şi foarte mulţi exilaţi agită ideia adaptării, să ne adaptăm, adoptînd această formă de exprimare. Cu alte cuvinte, Mitică şi colegul său Bob Kennedy, Costică şi colegul său Eugen Ionescu, Ionică, preşedintele Asociaţiei Luptătoare a Patrioţilor Militanţi şi colegul său François Mitterand şi uite aşa, dacă nu se scrie istoria, măcar se spun istorii între noi academicienii, preşedinţii şi senatorii, oameni în toată firea pe post de babe pieptănătoare, uitînd ce face ţara, între timp.

Titu POPESCU

"CLASAMENTE" ŞI... ARBITRI

La diverse momente cronologico-aniversare, presa literară din ţară lansează chemări ierarhizatoare privind producţia scriitorilor contemporani, la care sunt invitaţi să răspundă, cel mai adesea, profesioniştii analizelor - i-am numit pe critici (câteodată, cele două ziare centrale dau o replică de ranchiună "politică", şi atunci dau cuvântul, în mod democratic, "vocilor din popor", ale căror rudimentare opţiuni şi argumente sunt uşor manevrabile ca să servească interese din umbră: aşa s'a întâmplat acum câţiva ani, când "oamenii muncii" au ridicat glasul întru demolarea marelui scriitor care este Octavian Paler, căzut în dizgraţia oficialităţilor). In perspectiva "cifrei rotunde" a anului 1990, revista *Familia* (nr. 7 şi 8/1988) reia, astfel, sub formă de anchetă printre critici, tema colocviului găzduit anul trecut de revista *Vatra* : Actualitate şi valoare în literatura română postbelică. Cu toate că recunosc şubrezenia "clasamentelor" cu locuri fixe şi limitate şi autoironizează riscul pe care şi-l asumă fiecare faţă de cititorii deceniilor viitoare, semnatarii răspunsurilor îşi iau totuşi sarcina în serios, propunând ierarhii şi argumente. Diferenţierile de la critic şi critic, ca şi similitudinile mai mult sau mai puţin izbitoare dintre ei, lasă un spaţiu privilegiat de lectură în şi printre rânduri, unde ideile neexprimabile pot fi detectate, iar motivările concrete pot fi deduse mai clar. Să încercăm să le citim astfel.

Postulând clarviziunea estetică, Ion Simuţ prefaţează dezbaterea subliniind dificultatea întreprinderii şi fenomenele deformante ale judecăţii critice, dar, totodată, întemeiază autoritatea criticului pe necesitatea operei sale de creaţie şi discernământ, pe adevărul departajărilor valorice pe care le propune. Trecând la dezvăluirea propriei sale "scări de valori", tânărul critic al revistei orădene omite în mod premeditat din tabloul literaturii române postbelice prezenţa marilor scriitori care îşi continuă activitatea din perioada interbelică: M. Sadoveanu, T. Arghezi, L. Blaga, G. Călinescu, Camil Petrescu, Al. Philippide, Emil Botta. De ce? ne întrebăm, aceştia nu participă la tabloul complet al literaturii române de după 1944? In principiu, ni se pare complet eronat a înfăţişa acest tablou la modul biografiei proletcultiste, adică numai cu cei efectiv născuţi după anul respectiv. Sau este vorba de altceva: de o *sancţiune valorică imposibil de dezvăluit* - după "eliberare" aceştia nu au mai fost ceea ce fuseseră şi reprezentaseră înainte, scrisul lor prelungind nesemnificativ o glorie definitiv instalată pe firmamentul literelor române? Cum răspunsul tot noi trebuie să ni-l dăm, socotim că această a doua explicaţie a stat şi în atenţia tăinuită a criticului, spre această supoziţie ne îndeamnă însăşi scara de valori explicit propusă de critic, alcătuită clar după criteriul valorii artistice, la a cărui suveranitate nu face atingere nici o imixtiune extraliterară, adică aici nu intră acei autori cu exclusivă notorietate propagandistică (ignoraţi, de altfel, după cum vom vedea, de unanimitatea răspunsurilor, ceea ce constituie un important simptom de credinţă lăuntrică, de ataşament interior). Pe lista dată figurează - spre exemplu - Nichita Stănescu, A.E. Baconsky, Mircea Ivănescu, Leonid Dimov, Şt. Aug. Doinaş, Ioan Alexandru, Marin Sorescu (la poezie, adică poeţi-esteţi, rafinaţi şi stilişti), plus doi cu activitate şi în epoca precedentă: V. Voiculescu şi Gellu Naum; Marin Preda, D.R. Popescu, Augustin Buzura, Al. Ivasiuc, N. Breban, M.H. Simionescu (la proză - plus Mircea Eliade, un exilat agreat de oficialităţi); la critică - Adrian Marino, N. Manolescu, Paul Cornea, Eugen Simion, Valeriu Cristea - care vor reveni la majoritatea răspunsurilor. Dacă Mircea Eliade figurează (numai) la proză (cu Noaptea de Sânziene), de ce este omis Eugen Ionescu, autor căruia i-a apărut o selecţie dramaturgică - să fie oare de vină indecizia forurilor conducătoare, care când îl "acceptă", când îl "taie" din texte (ca răspuns ambiguu la intempestivele sale filipici anti-comuniste)?

Simptomatic este, de pe acum, faptul că aria de cuprindere este organizată după o scară de valori personală, care se află la limitele "legalităţii", fără ca din aceste limite să se facă şi o cauză personală. Justificările teoretice, apoi, garantează subiectivismul alegerii, îngăduind astfel un "punct de vedere" acceptabil, chiar în forma respingerii tacite, din panorama de vârf a acestei perioade, a unor scriitori-propagandişti de felul lui Eugen Barbu, Adrian Păunescu, Dinu Săraru ş.a. Se remarcă, astfel, o penalizare subsecventă a compromisurilor colaboraţioniste, blamarea întinzându-se asupra întregului operei acestora, ceea ce, în ordine strict valorică, nu este întru totul justificabil. Dar apropo de valoare, un alt tânăr critic, Cornel Moraru, preferă să dea un răspuns teoretizant în locul unui "clasament", oferindu-şi astfel ocazia să remarce că "unii vobesc despre valoare ca despre o dogmă", că devine periculoasă imixtiunea intereselor "extra-literare" în conducerea unei bune judecăţi critice, ba chiar mai mult, că unele nume de prim plan "sînt supuse unor sistematice minimalizări". Criticul târgumureşean mai subliniază, în continuare, necesitatea de a se pune accentul pe exactitatea diagnosticului, ceea ce înseamnă - cu alte cuvinte - "asumarea, cu tot riscul, a delimitării ferme între valoare şi non-valoare" ("Ierarhizarea propriu-zisă e mai mult decît o chestiune de nuanţă, de distribuire, cu eleganţă şi precizie, a accentelor axiologice acolo unde trebuie"). Dacă apropiem două expresii ce-i aparţin - "cu tot riscul" şi "acolo unde trebuie" -, se poate deschide o perspectivă mai clară asupra adevăratelor sale intenţii. Sub aceste precauţii de principiu, răspunsul său conţine în sine grija de a nu minimaliza şi nedreptăţi valorile de vârf, astfel încât el oferă o soluţie relativizantă, arătând mai întâi ce nu poate pune pe acelaşi plan (Marin Preda şi... Dinu Săraru), iar mai apoi greutatea de a alege (între - spre exemplu - Ştefan Bănulescu, Constantin Ţoiu şi Al. Ivasiuc). Neaderând la clasificările de tip discontinuu ("clasamentele" cu locuri limitate), autorul răspunsului se delimitează totodată de degradarea procedeelor promovării, care nu mai sunt din arsenalul criticii literare - vitând, aici, direct pe cei aşa-zişi în drept să autorizeze alcătuirea de antologii literare destinate cititorilor de peste hotare ("apar adesea asociaţii de nume cel puţin bizare", "nu sînt reprezentativi").

Alt tânăr, Al. Cistelecan, în răspunsul său, face mai întâi dreptate scriitorilor interbelici cu activitate postbelică, dar într'o formă prin care atrage de fapt atenţia asupra plinătăţii operelor lor de mai înainte: la Lucian Blaga, V. Voiculescu, Radu Stanca se precizează global - "poezii", "versuri" sau "povestiri". In "clasamentul" propriu-zis, îşi acordă consimţământul său critic poeţilor şi prozatorilor de reală importanţă pentru literatura română actuală (Nichita Stănescu, Leonid Dimov, Şt. Aug. Doinaş, Mircea Ivănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Marin Preda, Aug. Buzura, C. Ţoiu, Şt. Bănulescu, D.R. Popescu), optând şi pentru *Groapa* lui Eugen Barbu, ceea ce ni se pare îndreptăţit. Cea mai judicioasă alegere o face la "critici", numindu-i pe N. Manolescu, Mircea Martin, Eugen Simion, M. Zaciu, Adrian Marino, Valeriu Cristea, Livius Ciocârlie, Mircea Iorgulescu şi Eugen Negrici - la care socotim că ar mai fi trebuit adăugat G. Grigurcu, pentru critica sa de poezie, chiar în ciuda faptului că este bine şi demult intrat în conul de suspiciune al vigilenţilor îndrumători ai literaturii noastre actuale. Nefiind vorba şi de "eseişti", omiterea lui Al. Paleologu se poate înţelege.

In mare, asemănător se prezintă şi răspunsul dat de Radu Călin Cristea, cu observaţia că, la poezie, include - pe merit - poemele Anei Blandiana, poetă care se găseşte pe o poziţie oficială similară celei a lui Grigurcu. La precedenţii clasificatori, numele ei nu apare, dar este bine să admitem inerentele surprize ale subiectivităţilor şi să nu cădem în suspiciuni.

Un răspuns ironic-serios dă un critic cu experienţă şi întindere intelectuală marcante: Radu Enescu. Procedând alfabetic, el se pune sub protecţia "gramaticii" faţă de irascibilităţile bine-cunoscute ale colegilor de breaslă. Dar îşi permite evidenţierea "capilor de serie" la fiecare gen, ceea ce indică o anumită suveranitate a operei bune, sub nivelul căreia evită să se pronunţe răspicat. "Capii de serie" sunt: Şt. Aug. Doinaş şi Radu Stanca (aici a jucat un rol şi sensibilitatea criticului cultivată în cadrul "cercului literar de la Sibiu", sub protecţia lui Blaga şi în colegialitate cu cei doi poeţi amintiţi) - la poezie (la ordinea alfabetică, distinsul Radu Enescu face şi el dreptate Anei Blandiana); Marin Preda - la proză; N. Manolescu - la critică (dar tocmai prin ce acesta este criticul real, autentic şi de influenţă: cronicile nepublicate în volum); Ovidiu Cotruş - la teoria literară (un gest reparatoriu faţă de regretatul coleg de redacţie al lui Radu Enescu); Al. Paleologu - la eseu (creându-şi acest "sector", criticul îşi oferă şi ocazia să numească pe cei câţiva rafinaţi şi cultivaţi eseişti, cam ignoraţi iar unii şicanaţi vizibil în propria lor ţară: Dan Hăulică, Gabriel Liiceanu, Octavian Paler, Andrei Pleşu, Romulus Rusan, N. Steihardt - iată o listă aproape "revendicativă", sau o pledoarie mascată în apărarea grupată a mai sus-numiţilor); Radu Stanca - la teatru (un dramaturg valoros şi uitat).

Invitat să se pronunţe, fostul redactor al revistei-gazdă, Gh. Grigurcu (actualmente cu domiciliu - aproape - forţat la Târgu Jiu), nu omite să amintească "frâna" literară pe care a pus-o perioada proletcultistă (de fapt, nu numai asupra literaturii, ci şi asupra culturii în genere), ca şi insidioasele ei prelungiri în timp ("energia creatoare românească a ţîşnit cu putere, spulberînd mîhnirea celor ce o credeau secată, ca şi calculele meschine ale celor ce considerau că o pot subordona şi pe mai departe unui tezism rudimentar"). Este adevărat, proletcultismul de fond nu a încetat niciodată să existe, şi-a subtilizat doar formele de manifestare, pentru ca astăzi să fie în evidentă revenire de formă. Criticul constată şi că, în perioada asupra căreia i s'a cerut să se pronunţe, "unii autori au fost excesiv aclamaţi, iar altora nu li s'a acordat atenţia la care ar fi avut dreptul" (să nu uităm că perioada respectivă se întinde până astăzi, aşa că observaţia nu ţine doar de domeniul "trecutului"). Delicat, cu sensibilităţi de floare (un volum de-al său se numeşte *Un trandafir învaţă matematică*), criticul fost orădean îi numeşte nu pe poeţii de locuri fruntaşe, ci pe cei "pe care-i simt mai aproape de inimă", dând un tablou în mare asemănător altor opţiuni, dar putând astfel şi să facă dreptate unor valoroşi autori neomologaţi de confraţii jurizanţi: Aurel Rău, Petre Stoica, Emil Brumaru, Cezar Ivănescu, Sorin Mărculescu. Precauţia clasificantă a lui Grigurcu se dovedeşte, astfel, justiţiară în perspectiva criteriului specific estetic de evaluare.

Personal ca întotdeauna, Dan C. Mihăilescu ironizează printr'un stil fluşturatec somaţia clasificantă, imitând ticurile administrative ale "dării de seamă": el îşi "declară" insaţiabila sa foame de lectură, având astfel prilejul să-l amintească şi pe Emil Cioran (hors concours), sau să ne comunice că se "-nnebuneşte" după Mihai Şora. Luând în serios-neserios chestiunea, îi accedăm dreptul la lecturi "ciclotomice" (termenul îi aparţine), dar cam tatonante, după părerea noastră, mai ales în sfera literaturii tinerilor. Criticul ne informează asupra preferinţelor sale, nu asupra opţiunilor. Este, poate, o înţeleaptă purtare, la mijloc.

In sfârşit, ultimul răspuns îl dă Virgil Podoabă, care califică "listele de priorităţi" ca fiind, nici mai mult, nici mai puţin, decât "prosteşti". Cenzurându-şi astfel trufia, criticul nu-şi reprimă totuşi orgoliul de a fi profetic. Ca şi mai vârstnicul său confrate orădean Radu Enescu, tânărul Podoabă procedează tot alfabetic, dând cam aceleaşi nume validate şi de alţii, singularizându-se la "teatru", când îl dă pe Marin Sorescu de 12 ori (câte locuri are clasamentul său pe genuri), ceea ce este foarte bine, fiindcă, în ciuda opiniei larg răspândite, care-l ţine pe Sorescu în primul rând de poet, acesta este, în fond, un foarte interesant dramaturg. Este, de asemenea, justă includerea lui Paul Creţia la "eseuri", alături de alţii, amintiţi şi în alte răspunsuri. Să-i dăm dreptate criticului şi când remarcă adevărul că "o listă rămâne tot o listă şi ea spune mai multe despre cel ce o alcătuieşte decît despre cele incluse în ea". Exact în acest spirit le-am "citit" şi noi, căutând să înţelegem mai multe despre semnatarii lor, dincolo de litera şi adesea printre rândurile textelor lor tipărite.

Dar iată că nu suntem singurii care am făcut-o. O concluzie încearcă să tragă - dar, fireşte, din cu totul alt punct de vedere - un publicist vestit că se vâră în toate, fiindcă ştie totul şi ceva în plus, şi care se munceşte cu zel şi abnegaţie să fie un al doilea Păunescu din perioada când acesta arunca în toate părţile petarde ovaţionale.

Intr'adevăr, este vorba de Corneliu Vadim Tudor, care publică - aţi ghicit! - în *Săptămâna* (nr. 38/1988) inestimabilele sale puneri la punct. După ce demonstrează ceea ce criticii înşişi arătaseră cu mult bunsimţ, anume relativismul şi subiectivismul clasificaţiilor, bine orientatul publicist începe cu admonestările. Lui Cistelecan îi reproşează că "îi pierde pe drum" (expresia ţine de gustul sârguinciosului) pe Titus Popovici, Ion Lăncrănjan, Paul Anghel. Cu alte cuvinte, dictatorial, îl admonestează pe criticul Cistelecan că îşi permite să fie de altă părere decât gazetarul Vadim Tudor! Acesta din urmă este singurul care deţine secretul, dar are, în plus, grija părintească de a ni-l divulga public! Acestei gafe catastrofale i se mai adaugă una, involuntară: scriitorii "reabilitaţi" din ignorarea celorlalţi sunt încercaţi maratonişti la cursele ideologice, şi nu se putea ca unul din aceeaşi teapă să nu le ţină partea. Cine se aseamănă, se adună! Ca un veritabil şef de cadre, pune întrebări cu "cheie" în dosare: dacă i-a amintit pe George Bălăiţă şi Mircea Ciobanu, câte cărţi a publicat tânărul critic la Editura "Cartea Românească", unde cei doi lucrează? După cum se vede, lipsa de scrupule şi procesul de intenţie, care ţin de arsenalul "persuasiv" al lucrătorilor în civil, devin criteriu axiologic în viziunea semnatarului de la *Săptămâna*. Nici la istorie literară nu-l lasă pe Cistelecan să creadă după capul lui. El trebuia să gândească astfel: să-i amintească pe Perpessicius (cu merite maxime ca editor al lui Eminescu, nu ca istoric literar propriu-zis), pe D. Murăraşu (autorul unei încurcate şi puţin folositoare istorii literare, care, culmea, a apărut în 1941, deci înainte de perioada în discuţie), Aug. Z.N. Pop (un onest arhivist, un documentarist literar, nu un istoric), P. Comarnescu (eseist şi critic de artă), G. Ivaşcu (editor şi animator cultural, dar fără strălucire şi originalitate în istoria literară) etc. Comentatorul comentariilor se indignează că N. Manolescu e amintit de două ori şi se vede cu ochiul liber cât de adânc îl roade invidia.

După ce l-a pus la punct pe Cistelecan, îl cheamă "la bară" (limbajul de procuror iarăşi îi aparţine) pe Radu Călin Cristea. Faţă de acesta, încearcă, mai întâi, să-şi creeze un impoliticos alibi ("omul n-a auzit nici de Nicolae Labiş"), ca apoi să ajungă la preţioasele sale restabiliri ale adevărului, numind greşeala. Cine lipseşte acum? Toţi cei care defilează în plutonul de paradă: Ion Gheorghe (al cărui talent iniţial a eşuat în traco-dacism stufos), Nicolae Dragoş (ocupantul locului întâi în şirul măscăricilor de curte, după lehamitea ce l-a cuprins pe Păunescu), Ion Brad (un adulator ardelean, deci ceva mai potolit), plus alte nume, cu caracteristici mai ambigui. Dacă răspunsurile din *Familia* au un consens, admonestările din *Săptămâna* sunt şi ele egale cu sine. In publicaţia din urmă se poate citi că şi acest critic îi "uită" cam tot pe aceeaşi prozatori: Titus Popovici, Ion Lăncrănjan, Paul Anghel (pentru a nu repeta, vezi trimiterea de mai sus).

Pe Radu Enescu îl admonestează parcă ceva mai sentimental (şi-o fi amintit bătăiosul săptămânist de diferenţa de vârstă care-i desparte, că de cea a operei nu cred să aibă habar?): bine, domule, eşti ardelean, se poate "să nu-ţi pese" de ardelenii Mihai Beniuc şi... Ion Brad? Dar îşi revine imediat la autoritatea cu care cine ştie cine l-o fi investit: "iată nu un gust literar, ci un program deliberat, care pune sub semnul întrebării platforma criticului şi îl descalifică total". Dar - te poţi întreba -, despre cine e vorba, nu oare despre V.C.Tudor însuşi? Nu, îţi răspunzi, pentru că la el nu mai e nimic de descalificat! La proză, Radu Enescu - "ardeleanul" îi uită din nou pe bunii ardeleni care sunt... Titus Popovici şi Ion Lăncrănjan. La dramaturgie, criteriul provinciei nu mai funcţionează, fiindcă îl uită pe Aurel Baranga, care, în schimb, vine foarte bine pe gustul lui V.C. Tudor.

Următorul căruia îi vine rândul la păruială este G. Grigurcu. Nici el nu îi vrea pe Nicolae Dragoş, Ion Brad, Mihai Beniuc, Theodor Balş, Ion Horea? Cu atât mai rău pentru el! C.V. Tudor îi aplică pedeapsa răsunătoare pe cei doi obraji: delicatul critic atinge "culmea lipsei de măsură". Se'nţelege, după "măsura" săptămânistă!

Un "oarecare" Dan C. Mihăilescu n'a apucat, nici el, "să intre în normal" (este vorba de acelaşi "normal" săptămânist). Cenzorul lui Dan C. Mihăilescu are grijă, şi în acest caz, să desprindă "nişte adevăruri relevante", anume: "opţiunile pentru presă sunt altele" (ştie el, V.C. Tudor, care sunt ele); plus că nu este bine să uităm pe cei pe care V.C. Tudor îi aminteşte de fiecare dată - la care adaugă acum şi pe insipidul lăudător cu aere de intelectual care este Ion Dodu Bălan, sau mult linguşitorul Dan Zamfirescu. Bine că a auzit V.C. Tudor de ei! I se potriveşte!

In sfârşit, Virgil Podoabă "cade şi el în păcatele celorlalţi".

Şi, ca să nu piardă ocazia, dacă tot nu a fost solicitat şi el la colocviul de la *Familia*, publicistul bucureştean îşi dă şi el "lista" lui. Aceasta, desigur, este cea imputată tuturor celorlalţi care au făcut impardonabila gafă să nu gândească precum are bunăvoinţa să creadă că gândeşte V.C. Tudor. Să vedem cum încearcă iluminatul să-şi acrediteze relevanta sa viziune. Anume, ar fi vorba, în acest caz, de "nume cu greutate", pe care, "indiferent de criteriile extraliterare, nu le poţi omite total, fără a te face de rîs". Luat cu grijile axiologice, lui V.C. Tudor i-a scăpat şi ceea ce voia să ascundă: la ce criterii extraliterare" se referă, care sunt cele pe care le-a avut în vedere, sau cine i le-a pus în vedere? Aici e cheia.

Iată că lui V.C. Tudor nu i-a reuşit nici de data aceasta ceea ce demult tot încearcă fără succes: să nu se facă de râs. Nu numai că nu i-a reuşit, dar s'a făcut din plin!

Vasile ILIESCU

NOTE DE LECTOR

Pe marginea unui articol din cotidianul francez "Le Monde"

Ziarul Le Monde, prestigios organ al presei franceze, cu orientare de stânga-moderată, ne face din nou plăcerea de a se ocupa de stările de lucruri din fosta noastră Patrie.

Articolul, publicat la 4 octombrie 1988, purtând titlul "Dictatura" şi sub-titlul "Un Khmer roşu la Bucureşti" sub semnătura D-lui Joseph Rovan, profesor emerit la Sorbona, este mai mult decât o analiză a situaţiei actuale din România, este un strigăt de alarmă adresat Europei şi Lumii.

Dar, fără a anticipa, să vedem despre ce este vorba.

Pentru început, ne permitem să cităm chiar primul pasagiu al articolului menţionat.

"Europa nu există, spune Dl. Rovan. Dacă ar exista, cum ar putea să tolereze ca un nebun sprijinit de o bandă de criminali să distrugă până la bazele sale istorice unul dintre popoarele continentului nostru? Tăcerea, care ascunde şi îngroapă evenimentele din România, devine complicitate în măsura în care proiectele ridicole şi odioase ale "Conducătorului" intră în faza lor de realizare".

Subliniem doar în treacăt duritatea neobişnuită a expresiei şi scoatem în evidenţă noul concept propus de autor, poate pentru prima dată într'un cotidian de limbă străină şi anume, ideea de complicitate prin tăcere ce se conferă unei Europe care asistă impasibilă la drama unei naţiuni din contextul său geografic. Spre onoarea sa, presa exilului românesc a schiţat acest concept, uneori mai timid, alteori mai apăsat, însă niciodată cu pertinenţa şi cu claritatea de care dă dovadă pana D-lui Joseph Rovan care spune în fond scurt şi cuprinzător: suntem co-făptaşi morali, alături de criminalii materiali, şi răspunzători direct faţă de cele ce se petrec în România.

Dar să vedem ce ştie autorul că se petrece în această ţară.

Ştie că au loc arestări arbitrare? Ştie.

Ştie că detenţiile abuzive sunt monedă curentă? Ştie.

Ştie că torturile ca şi asasinatele se succed zilnic? Ştie.

Ştie că distrugerea centrului Bucureştilor a fost dusă la îndeplinire? Ştie.

Ştie că R.S.R.-ul sabotează de acord cu R.D.G.-ul şi Cehoslovacia încercările de reformare ale sistemului sovietic, schiţate de Gorbaciov în proiectul "perestroica"? Ştie.

Ştie că dictatorul român "se amuză împiedicând acordul la care Estul şi Vestul au parvenit la conferinţa post-Helsinki de la Viena, refuzând textul asupra drepturilor omului"? Ştie.

Dar mai ştie ceva şi încă foarte temeinic.

Cunoaşte problema minorităţilor naţionale disimulată sub aşa numitul plan de restructurare al satelor.

Planul elaborat de Ceauşescu în colaborare cu clica lui este justificat, aparent, prin necesitatea de a se recupera noi suprafeţe de terenuri utilizabile pentru agricultura ţării care "nu reuşeşte să hrănească poporul".

Autorul articolului nu acceptă acest argument şi are cotra-argumentele sale. Inainte de toate România este o ţară în care densitatea populaţiei este una dintre cele mai slabe din Europa şi nu lipsa de terenuri arabile este motivul carenţelor alimentare ci, aici vom cita din nou: ..."[lipsa] de maşini, îngrăşăminte, formaţie profesională, comercializarea şi, mai ales, a interesului personal la ţăranii despuiaţi de orice".

Noi am mai adăuga că aceeaşi ţară se găsea între cele două războaie mondiale în fruntea statisticilor ţărilor europene exportatoare de produse agro-alimentare şi că doar unii ani de secetă extremă au făcut, când şi când, să se înregistreze situaţii trecătoare de penurie alimentară.

Deci nu acesta este motivul real al încercării de distrugere a vetrei satelor noastre.

Dl. J. Rovan o spune din nou, tot pe şleau: "Distrugerea satelor cu bisericile şi cimitirele lor nu este numai nebunie absurdă, ci este şi ultimul avatar al dorinţei feroce de a crea omul nou care sălăşluieşte în toţi extremiştii. Pentru ca omul nou să fie într'adevăr rupt de cel vechi, trebuie nimicită memoria". Incheiat citatul.

Da, într'adevăr, satul, deţinător şi păstrător al inconştientului colectiv - ar spune C.G. Jung - caracterizat de tradiţii şi obiceiuri transmise din cele mai îndepărtate adâncuri ale preistoriei şi istoriei, satul trebuie nimicit şi înlocuit prin complexul agroproductiv, constituit din blocuri de beton locuite de fiinţe aparent omeneşti, în fond resturi vegetative ale foştilor ţărani, animale de povară cu obligaţia de a se înmulţi şi de a bate din palme atunci când "cel mai iubit fiu al poporului" cade cu hârzobul din cer la inspecţiile programate.

Un al doilea motiv tot nemărturisit, ca şi precedentul, este legat de problema minorităţilor naţionale. Cităm din nou din articolul a cărui exegeză o întreprindem: ..."Ceauşescu, prin distrugerea generală a satelor, vizează de asemenea eliminarea minorităţilor naţionale, germană şi maghiară, a căror fidelitate faţă de originile lor şi o cultură superioară, ca şi faţă de spiritul religios sunt obstacole faţă de nivelarea generală". Considerăm şi această fundamentare drept plauzibilă. Când un dictator doreşte să intre în istorie cu tot dintr'adinsul, totul devine posibil.

Nu suntem de acord cu autorul articolului acolo unde consideră că cei "aproape un milion" de germani, saşi şi şvabi din Transilvania şi Banat au diminuat după 1939 la mai puţin de două sute de mii în urma "românizării forţate şi a emigrării voluntare spre Republica federală".

Inexact şi exact în acelaşi timp, totul amestecat într'o frază. Exact: saşii şi şvabii au emigrat şi emigrează în masă după cel de-al doilea război mondial în R.F.G.

Inexact: românizarea forţată nu a avut loc, deoarece guvernele române se temeau de ce ar fi spus Hitler în caz că s'ar fi trecut la astfel de măsuri. Dimpotrivă, grupului etnic german, germanilor din România dintre cele două războaie, li s'a permis să se organizeze şi să constituie un fel de "stat în stat". Numărul germanilor din România a mai diminuat prin căsătorii mixte, neimpuse de altfel de către nimeni, ca şi prin deportarea de către sovietici, după război, a tinerilor germanici în bazinul Donului la aşa zisa muncă de reconstrucţie.

(continuare în pag. 7)

VASILE C. DUMITRESCU

OMUL PROVIDENŢIAL dar . . . ie cam mulţi!

Deci americanii n'au venit. Cu timpul, şi fostele excelenţe au început s-o lase mai moale. Unii demobilizaţi din ordin divin, alţii eşiţi din subsistenţă prin tăerea tainului din partea lui National Commitee for a Free Europe.

Cum însă mântuirea vine dela Dumnezeu, în emigraţie au început să se facă auzite unele voci care îşi puneau speranţa în OMUL PROVIEDENŢIAL.

E drept că exista unul, providenţial de meserie încă din 1940, dar nu toţi românii din emigraţie îi recunoşteau calităţile transcendentale moştenite, chipurile, de la al său premergător, chiar dacă, pe vremuri, îi fuseseră recunoscute prin Decret Regal. Dar se schimbaseră timpurile. Mult speratul om providenţial trebuia să fie un OM NOU, adică un democrat.

Speranţa pusă în „omul providenţial" este, îm politică, demaşcantă. Ea implcă, din partea celui ce de la el aşteaptă mântuirea, renunţarea la propria gândire, vorbire şi propria faptă. Pentru că omul providenţial este ca atare fiindcă el gândeşte, vorbeşte şi face pentru toţi ceilalţi. E sarcina lui să ne scoată din bucluc, să ne ducă la liman. Că doar dece-i el providenţial! In fond, speranţa în omul providenţial implică renunţarea la propria personaliatate, pierderea individualităţii, contopirea în masa amorfă, hai să zicem, dispariţia în „colectiv". Turma îşi caută berbecul. Emigraţia îcepe să tânjească după un „Führer". El conduce, noi îl urmăm!

Misiunea lui, având în vedere starea lucrurilor, este să ne conducă *„în lupta contra comunismului, în lupta pentru eliberarea ţării"*. Lupta este o acţiune care presupune putere, un potenţial de energie înmănuchiată în fascicol. Patriotismul poetic ne arată şi cum se ajunge la asta: *„Unde-i unul nu-i putere" . . . „unde's doi puterea creşte . . ."* Deci . . . hai să ne unim! Numai că *„unirea'n cuget si simţiri"* e una şi unirea în luptă e alta. Unirea în luptă presupune un instrument de acţiune, deci o organizaţie.

Cum suntem toţi români şi anticomunişti, este logică cerinţa ca toţi românii să se unească într'o organizaţie care să fie expresia unirii *tuturor* românilor. Ni se dau exemplele trecutului. Aici se face o confuzie. Din voinţa *„în cuget şi simţiri"* a moldovenilor şi muntenilor s'au unit, în 1859, nu populaţii, ci două formaţii statale dând naştere Principatelor Unite, România din 1878. In 1918 nu s'au unit oameni ci teritorii, dând naştere la ceea ce a fost România Mare. Oamenii au rămas ceea ce fuseseră şi până atunci: transilvăneni, moldoveni, basarabeni, dobrogeni, munteni şi grupele de populaţie minoritară fiecare la rostul şi la casa lui. Oamenii nu sunt teritorii. Unitatea teritoriilor într'un singur stat nu a însemnat nici decum, în domeniul social şi politic, o uniformizare organizatorică „a tuturor românilor" (plus minorităţile). aberaţia unei astfel de „unităţi" o trăeşte ţara în zilele celei mai întunecate lumini, astăzi.

In emigraţie românii sunt persoane fizice şi nu teritorii. Iar dacă se strigă hai să ne unim amintind că *„unde-i unul nu-i putere" . . . „unde-s doi puterea creşte"*, să nu se uite că este vorba de o poezie. Realitatea-i alta. Sunt situaţii în care unul singur face mai mult tocmai pentru că nu-i încurcă alţii dinamismul. Iarăşi sunt situaţii unde numai în tovărăşie cu alţii se poate face ceva. Asta ne-o arată viaţa de fiecare zi. Dacă unirea tuturor românilor din emigraţie ar fi tehnic posibilă, asta ar duce în realitate la anihilarea oricărei acţiuni de „luptă contra comunismului", baza acestei organizaţii ne putând fi decât vorbe fără conţinut, parole unificatoare ca „democraţie", „libertate", „independenţă". Spunem fără conţinut pentru că în momentul în care li s'ar da unul ele devin concepţii politice, ceea ce ar duce, în mod necesar, la spargerea „unităţii". Şi asta pentru simplul fapt că despre un concept politic oamenii au păreri diferite.

Practica

In CURENTUL din Ianuarie—Februarie 1985 am propus discutarea unei teme: România postsocialistă. Am invitat să participe la discuţie o serie de persoane după un singur criteriu: în ţară aflaţi au dus acţiuni de curaj şi s'au impus ca personalităţi atât opiniei publice din România, cât şi cercurilor din occident. Au dat urmare acestei invitaţii: Ion Caraion, Victor Frunză, Ion Negoiţescu, Ion Vianu (din proprie iniţiativă, Teofil Popescu şi Constantin Mareş). A refuzat, politicos şi motivat, Vlad Georgescu. N-am fost onoraţi cu nici un răspuns din partea lui Virgil Tănase şi Paul Goma.

Am fost plăcut surprinşi aflând din DIALOG (Nr. 53/54 din Iulie 1985) că, „In faţa microfonului", participanţi fiind d-nii Paul Goma, Mihnea Berindei, Dinu Zamfirescu şi Ion Solacolu, tratând „Reflecţii asupra politicii exilului", Paul Goma a pus în discuţie tema „utopiei . . . iată, de pildă, cum am vrea să arate România de mîine".

Surpriza însă nu se sfârşise. I se spune lui *Paul Goma* că această chestie nu se discută între cei de faţă deoarece ea se discută în cadrul unui cerc restrans de exilaţi la Paris. In faţa preocupărilor unui grup de elită, Paul Goma n-a mai insistat.

Bonjour popor!

Aflăm din SĂPTĂMÂNA MÜNCHENEZĂ, Anul III No 7 (60) *din 12 Februarie 1987* că: *„Semne de renaştere a spiritului civic şi politic în ţară? Programul politic al unui grup de tineri creştini-democraţi organizaţi în mişcarea de opoziţie ‚Acţiunea Română Democrată' a ajuns în occident!"* Şi mai departe: *„La 19 Ianuarie agenţia FP şi ziarul Liberation, şi apoi posturile de Radio Europa Liberă şi BBC, urmate de publicaţiile franceze, austriece, vest-germane, elveţiene etc., între care Le Figaro, Le Monde, L'Expres, Le Matin, La Croix etc., au făcut cunoscută apariţia în România a unui grup de opoziţie de tendinţă creştin-democrată constituit în ACŢIUNEA ROMÂNĂ."*

„Grupul trimite în Occident un document manuscris de 40 de pagini, intitulat ‚Programul Politic al Acţiunii Române Democrate'. Originalul a fost expediat pe adresa dl. Alois Mock, preşedintele Partidului Populist din Austria, de orientare creştin-democrată şi preşedintele în funcţiune al Uniunii Democratice Europene şi, de curând, vicecancelar şi ministru de externe al acestei ţări. Este de presupus că textul respectiv a fost expediat, în copii, şi altor importante organe de presă şi posturi de radio din Occident, şi desigur la Radio Europa Liberă, etc."

Urmează textul decumentului. Dar de unde îl are redacţia Săptămânei Müncheneze? Asta o aflăm din: *„Nota redacţiei: Intrucat nu ne-am numărat între fericiţii cărora le-a parvenit copii ale documentului în cauză şi nici deţinătorii lui din imediata noastră apropiere nu ni l-au încredinţat, ne mulţumim în a vă reda mai sus doar textul fragmentar al acetuia, sşa cum a fost el publicat în numărul din Ianuarie a. c. al revistei C. D. R. G. ‚DIALOG' redactaată de dl. Solacolu, care are meritul priorităţii, şi căruia îi aducem mulţumirile de rigoare pentru promptitudinea cu care l-a dat publicităţii."*

Confratele münchenez scrie că *„originalul a fost expediat pe adresa dl. Alois Mock . . ."* Deci dl. Solacolu a publicat o copie. După câte ştim însă dl. Mock nu ştie româneşte. In ce limbă deci i s'a transmis „originalul"? Copia primită de DIALOG a fost o traducere? Nici decum. Dl. Solacolu a primit originalul. Asta reese din textul scrisorii care însoţeşte „documentul". Semnatarii se adresează: *„Bucureşti, în anul 1985 — Stimate Domnule Director, Stimate Domnule Redactor" . . . „Noi vă încredinţăm acest program politic cu rugămintea de a-i da citire la postul de radio Europa Liberă şi, respectiv, de a-l publica în revista dumneavoastră."*

In ce priveşte pe dl. Mock citim: *„Originalul manuscrisului programului Acţiunii Române Democrate îl vom trimite Domnului Alois Mock . . ."* De unde ştia confratele nostru münchenez la 12 Februarie 1987 că: „Originaulul a *fost expediat* pe adresa dl. Alois Mock . . ." (sublinierea noastră!)?

Mărturisim că nu am aflat în presa austriacă, vest-germană şi elveţiană pomenit manifestul (cum afirmă Săptămâna Müncheneză) dar bogat semnalat în presa franceză, după cum raportează confratele nostru redând informaţia din DIALOG, unde faptul este menţionat de dl. Dinu Zamfirescu în prezentarea pe care o face documentelor provenite clandestin. Din succinta dare de seamă a dl. Zamfirescu, a celor ce s'au publicat în ziarele franceze, reese însă că acestea menţionează faptul că în România au apărut o serie de manifeste clandestine, în diferite oraşe, scrise de mână. De altfel chiar în documentele publicate de DIALOG citim: *„Din motive lesne de înţeles această scrisoare, cît şi manuscrisul nu sînt dactilografiate (căci după cum se ştie toate maşinile de scris din România au caracterele înregistrate la Securitate), iar ‚caligrafia' este opera unui maestru plastograf."*

Ne întrebăm câţi „maeştri plastografi" s'au muncit să fabrice atâtea manifeste, răspândite în „mai multe oraşe din ţară", după cum ne informează dl. Dinu Zamfirescu! *„Toate publicaţiile franceze amintite susţin că scrisoarea-program a unei organizaţii a opoziţiei româneşti ar fi trecut neobservată, dacă nu s-ar fi semnalat apariţia simultană în mai multe oraşe din ţară a unor manifeste semnate de acelaş organism. Manifeste, scrise de mână, chemau populaţia să nu iasă din casă cu ocazia sărbătoririi Unirii Principatelor"*. Deci numai după ce apăruseră în ţară nişte manifeste clandestine presa franceză a observat documentul publicat în DIALOG. Dar cine a prezentat presei franceze documentul? Căci acesta era doar cunoscut deja în . . . Occident. Scrie dl. Dinu Zamfirescu: *„Pe telescriptoarele agenţiei France-Presse din 19 ianuarie apărea, la ora 18.24: ‚Un manifest incitînd populaţia să-şi manifeste ostilitatea sa regimului, neieşind din casă în ziua de 23 ianuarie . . . circulă de o săptămână în România" . . . „Acest text manuscris depus în cutiile de scrisori emană de la'Acţiunea Democrată Română', o mişcare clandestină recent cunoscută în Occident care afirmă însă că există încă din anii 60"*. Intrebarea noastră: cui îi era cunscută, în Occident şi de când, existenţa acestei mişcări clandestine? Pentru că numai cineva care ştia de existenţa ei putea să informeze agenţia France-Presse şi presa franceză. Fapt demn de toată lauda!

Există, credem noi, o explicaţie. In scrisoarea mai sus amintită citim: *„Inutil deci să ne caute cineva, căci noi nu sîntem niciunde, totuşi peste tot. Intr-adevăr peste tot dar unii amici au fost nevoiţi între timp să părăsească ţara şi sperăm să ne fie de folos acolo, în lumea liberă."* Deci membrii acestei organizaţii de clandestină rezistenţă sunt şi în „occident". Dar nu ştie nimeni (?!?) nici cine sunt şi nici de când sunt. Au păstrat şi în „Occident" structura organizatorică din ţară. Citim în scrisoare: *„Cei mai mulţi dintre noi nu ne cunoaştem între noi decât prin pseudonime, iar activitatea noastră nu lasă urme: nu scriem aproape nciodată, nu avem liste de nume şi adrese, nu avem oameni şi adrese de contact . . ."*

Deci numai unii se cunosc între ei, nu cei mai mulţi. Există astfel în cadrul acestei organizaţii un grup, ca să zicem „la nivelul unui grup restrîns" ai cărui membrii se cunosc între ei şi care îi cunosc şi pe „cei mai mulţi" (cei cu . . . pseudonime!) fiindcă alftel nu s'ar putea şti că „unii amici" au ajuns în „Occident". De altfel este cu totul imposibil ca într'o organizatie ai cărei membrii nu se cunosc între ei să se poată formula o scrisoare şi un program politic cuprinzând 40 de pagini (scrise de un plastograf!) Asta nu poate fi decât opera „unui grup restrîns" de iniţiaţi deci un grup de conducere. Este la mintea cocoşului că din acest grup fac parte şi acei „unii amici (care) au fost nevoiţi între timp să părăsească ţara . . ." Dar câtă minte are cocoşul?

Dacă s'ar putea bănui că textele de care ne ocupăm nu s'au aşternut pe hârtie în „Bucureşti, în anul 1985" ci în „Occident", în nici un caz d-nii Dinu Zamfirescu şi Ion Solacolu nu pot fi bănuiţi să ar face parte din acel grup redacţional compus din acei „amici", membrii organizaţiei „Actiunea Română Democrată". Şi asta pentru următorul motiv. Scrie dl. Dinu Zamfirescu: *„In continuare, publicăm integral scrisoarea care a parvenit la redacţia noastră din partea Acţiunii Române Democrate, premcum şi extrase largi din programul său politiv."* Deci dl. Dinu Zamfirescu a primit „la redacţie" documentele pe care dl. Ion Solacolu le-a dat publicităţii în DIALOG.

Ceea ce putem însă să le reproşăm ambilor este faptul că mai înainte de a eşi în public cu aceste „documente" nu şi-au dat osteneala să le supună unei analize critice. Inţelegem prea bine bucuria de a putea constata că şi la noi în ţară se mişcă energii opoziţioniste regimului. Scrie dl. Dinu Zamfirescu: *„Apariţia în Occident a programului A. R. D. este o nouă dovadă că regimul n-a reuşit să destabilizeze şi să aservească intregul popor român."* Dar a uitat proverbul românesc ce sună: *nu tot ce sboară, se mănâncă!*

Concurenţa

Deci, documentele mai sus menţionate au fost transmise şi redacţiilor de limbă română ale posturilor de radio BBC şi Europa Liberă.

Nu ştim ce uz a făcut de ele BBC-ul. La Europa Libară însă abia în 1987, deci după doi ani (ca şi la confratele Săptămâna Müncheneză) găsim menţionată „Acţiunea Română Democratică", într-un text redijat de Vlad Georgescu emis la 3 Iulie. Cităm: *„In luna Ianuarie a acestui an, au făcut senzaţie în Bucureşti . . . câteva manifeste semnate ‚Acţiunea Democratică română', care cereau concetăţenilor* noştri să ia atitudine îa atitudine împotriva nedreptăţilor lagalităţii." Deci Vlad Georgesu amintaşte, în Iulie, despre manifestele apărute în ţară în Ianuarie menţionând sursa lor. Dar despre scrisoare („Bucureşti, în anul 1985") şi programul politic al „Acţiunii Române Democrate", publicate încă din Ianuarie 1985 în DIALOG, pe larg comentate în presa franceză, nu comunică nimic ascultătorilor din ţară. Trecem peste faptul că situiază răspândirea manifestelor clandestine în ţară în luna Ianuarie 1987 şi nu în 1985. Credem că din neatenţie. De altfel nu asta e interesant, ci ceea ce urmează. Şi iată ce împărtăşeşte Vlad Georgescu auditorilor din ţară: *„Zilele acestea a ajuns în occident un alt program al unei organizaţii cu titlul ‚Apărarea dreptului la referendum', trei pagini şi jumătate în care cu măsură dar fermitate Apărarea dreptului la referndum propune organizarea unui referendum naţional în care să se poată exprima dorinţa poporului."* Deci este vorba de o altă organizaţie, cu un alt program, care a ajuns în occident „zilele acestea", adică nu în 1985 (precum un alt program), ci în 1987. Probabil că acest „alt program", al unei cu totul alte organizaţii din ţară a ajuns „în occident" numai la Europa Liberă, dat fiind că nici în presa străină occidentală şi nici în publicaţiile româneşti din emigraţie noutatea n'a fost menţianată.

Deosebire între cele „două organizaţii" care, chipurile, acţioneaza în ţară este mare. In primul rând sunt la antipod în ce priveşte ţelurile urmărite. Aflăm din textul lui Vlad Georgescu: *„Autorii ei arată că ‚acţiunile noastre vor fi paşnice, vor fi legale, conform constituţiei şi codului penal, vor fi decente şi nejignitoare, noi nu dorim răul nici unei peroane. Totodată, este necesar ca conform legilor şi dorinţei de pace exprimate de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, nici împotriva noastră să nu se ia măsuri abuzive şi agresive . . . acţiunile noastre nu sînt îndreptate împotriva orînduirii socialiste, ci spre folosul orînduirii socialiste, a democraţiei şi spre binele poporului.' In continuare organizaţia ‚Apărarea dreptului la referendum' arată că după părerea membrilor săi, ţara este condusă în mod greşit. Organizaţia nu doreşte însă să-şi impună punctul de vedere, de aceea propune organizarea unui referendum. Autorii programului respectiv consideră că acţiunea lor este în spiritul consituţiei şi legilor ţării, de aceea referendumul ar trebui să aibe loc în cadrul insituţiilor existente şi cu participarea lor'. In repetate rînduri, programul subliniază faptul că prevederile sale nu sînt contrare legilor, că ‚activităţile noastre un constitue nici măcar propagandă împotriva tovarăşului Nicolae Ceauşescu' . . ."*

Dacă aici avem de-aface cu „perestroica" la români, cu totul altul este scopul urmărit de cealaltă „organizaţie" al cărui program îl aflăm din DIALOG. Cităm: *„Având în vedere puterea colectivităţii de a acredita o idee, noi, un grup de cetăţeni români ne-am reunit în partidul politic intitulat Acţiunea Română Democrată, care urmăreşte şi reclamă subminarea, darîmarea şi eradierea regimului şi sistemului comunist din România, precum şi din întreaga Europă."*

După noua dieferenţiere terminologică (vezi numărul trecut al CURENTULUI), Acţiunea Română Democrată este deci opoziţie, iar Apărarea dreptului la referendum este dizidenţă.

Ultima, apreciată de Vlad Georgescu drept „cu măsură dar fermitate", se adresează, în fond, autorităţilor cerându-le aprobarea ţinerii unui referendum, *„în cadul instituţiilor existente şi cu participarea lor"*. Adică tot aceste instituţii să-l organizeze; un referendum în care, după cum citează Vlad Georgescu, *„poporul român să nu fie împiedicat de a participa oricine doreşte la un referendum organizat în folosul orînduirii socialiste."* Că acţiunile acestei organizaţii sunt „paşnice" este de la sine înţeles, dat fiind că totul se reduce la înaintarea unei cereri de aprobare adresată autorităţilor.

Dar care sunt activiţătile grupei opozante? In primul rând aflăm din scrisoarea „parvenită la redacţia noastră" (deci la DIALOG) cum se desfăşoară activitatea subversivă în interiorul grupării: *„Intîlnirile şi discuţiile noastre se desfăşoară în mod spontan, la locul de muncă, în concediu, la mare sau la munte, în locuri publice sau private dar ideile persistă şi cresc."* Plăcută ocupaţie. Dar şi oarecum o chestie de telepatie. Altfel nu se explică cum doi oameni care la locul de muncă, unde se cunosc pe adevăratul lor nume, discută conspirativ deşi nici unul nici altul nu pot şti că fac parte din aceeaşi organizaţie în care au nume conspirative. Şi nici de Securitate nu se tem. Dar ce *acţiuni* duc pentru a realiza *„subminarea, dărîmarea şi eradierea regimului şi sistemului comunist în România, precum şi din întrega Eruopă"*? Şi asta o aflăm din scrisoare. *„. . . nu răspîndim manifeste, nu sfidăm, nu îndemnăm la revoltă."* Nu răspândesc nici măcar manifeste? Atunci cine a răspândit în Ianuarie 1985 în Bucuresti şi în alte oraşe simultan manifeste semnate „Acţiunea Română Democrată"? O provocaţie a Securităţii ca să compromită organizaţia de rezistenţă? Sau a împrumutat cineva numele acesteia pentru a lansa mai verosimil scrisoarea şi programul politic pe 40 de pagini scrise de un plastograf? Nou nu ştim. Dar ce ştim este că răbufnirea de la Braşov nu a avut în spate nici un fel de organizaţie rezistenţialistă. Şi de la români veniţi în ultimii ani în occident n-am întâlnit măcar unul care, în ţară, să fi auzit de existenţa uneia sau alteia dintre aceste organizaţii.

Nu ştim dacă în ţară lumea are timp să-şi bată capul cu deosebirea între opozanţi şi dizidenţi. Discuţia însă are loc în emigraţie. Aici activiştii au timp. Nu cumva „documentele" de care ne-am ocupat au o altă însemnătate? Dar despre asta ne vom ocupa în numărul viitor.

(umare dîn pagina 6)

NOTE DE LECTOR

Amintim că la data când aceste deportări au avut loc, România se găsea sub ocupaţia sovietică.

O crimă a guvernelor comuniste mult după '44 a fost reprezentată de deportarea şvabilor din Banat în câmpia Bărăganului cu care ocazie au mai fost pierdute vieţi omeneşti. Dar cu această ocazie, şi românii bănăţeni au avut de înregistrat pierderi, căci şi contra lor s'au exercitat măsurile de deportare.

Soarta acestor germanici din R.S.R. pare că a fost reglată de o serie de acorduri care prevăd cumpărarea lor de către R.F.G. la preţul de cca. 2 miliarde de dolari, guvernul Kohl-Genscher preluând opţiunea fostului cancelar Helmut Schmidt, iniţiator al acestui mod de "rezolvare" a problemei. Menţionăm faptul că biserica lutherană a Transilvaniei nu s'a declarat de acord cu această soluţie, considerând că patria germanilor este şi rămâne acolo unde generaţii după generaţii, timp de peste 800 de ani, aceşti oameni au trăit şi unde ar trebui să rămână în continuare.

In continuare autorul articolului se ocupă de problema minorităţii maghiare.

Nu ştim pe ce criterii cifrează această - importantă, fără îndoială, minoritate - la trei milioane. Ştim că cifrele variază în funcţie de surse între 1.500.000 şi 2.000.000 de suflete. De trei milioane n'am auzit vorbindu-se niciodată, necum scriindu-se în vreo sursă de informaţii.

Il rugăm pe Dl. Rovan să-şi verifice cunoştinţele. De altfel, credem că, o dată pentru totdeauna, ar fi necesar un recensământ al populaţiei Transilvaniei, sub control internaţional, căci trebuie pus capăt încercărilor de "umflare" a cifrelor indiferent din ce parte ar veni, română sau maghiară.

Autorul articolului vede în această problemă a minorităţii maghiare din R.S.R. posibilitatea unui conflict programat între Budapesta şi Bucureşti. Considerând că prin acesta pacea poate fi ameninţată, Dl. Rovan propune ca acest conflict cu grave implicaţii trebuie adus în faţa Naţiunilor Unite şi că ar fi necesar ca Franţa să-şi asume răspunderile deoarece este singura care, timp de un secol şi jumătate, a susţinut România.

"Regimul lui Ceauşescu" - citām din nou - "trebuie denunţat urbi et orbi drept ceea ce este, o tiranie nedemnă, şi U.R.S.S.-ul va sfârşi, poate, prin a-l găsi destul de compromiţător pentru a se scăpa de el. Nu a salutat Lumea intervenţia Vietnamului în Cambodgia cu o uşurare quasi unanimă... până într'atât de mare era desgustul inspirat de teroarea macabră a Khmerilor roşii? Să nu-l lăsăm pe Ceauşescu să etaleze în mod neruşinat în Europa mentalitatea de genocid moral, în aşteptarea ca acesta să devină fizic".

Şi mai departe Dl. Rovan continuă:

"Ungaria, Republica Federală şi Franţa, denunţând tirania care este pe cale de a distruge România, nu ar putea prin aceasta dovedi realitatea şi unitatea Europei în jurul drepturilor omului, al persoanelor şi al naţiunilor, comuna noastră raţiune de a exista?"

Lăsând la o parte detaliile, să reţinem esenţialul.

Un cotidian parizian de prestigiu cere Franţei, R.F.G. şi Ungariei să aducă problema minorităţilor naţionale din R.S.R.-ul de sub guvernarea ceauşistă în faţa celui mai înalt for politic internaţional.

Ne întrebăm, a comis Nicolae Ceauşescu şi trupa lui ultima sa greşeală politică, procedând aşa cum procedează în problema satului românesc?

Ne aflăm în faţa unei erori de tipul intervenţiei unui alt dictator, care şi-a mâncat traiul intervenind armat pentru un coridor la Danzig? Totul este posibil.

Am dori însă ca nu poporul român să plătească oalele sparte de alţii.

In concluzie:

Suntem de acord cu autorul articolului în ceea ce priveşte acuzaţia de participare tacită, prin nedenunţare, a Europei şi Lumii la genocidul practicat de grupul ceauşist împotriva naţiunii române şi a naţionalităţilor conlocuitoare;

Suntem de acord că acţiunea împotriva satului din R.S.R. ascunde în ea un germene de conflict pre-programat în problema minorităţilor naţionale în primul rând a celei maghiare.

Suntem de acord că această problemă, constituind un pericol la adresa păcii, intră în competenţa unor foruri internaţionale ca Parlamentul European (Strassburg) şi Consiliului de Securitate al ONU, care trebuiesc sesizate în acest sens.

Nu suntem de acord cu unele detalii susţinute de autor, ca de exemplu cifra de trei milioane de maghiari care ar locui astăzi în graniţele României, cu expresia "cultura superioară" acolo unde face o comparaţie între cultura maghiară şi germanică pe de o parte şi cea a autohtonilor, nu subscriem ideea "românizării forţate" şi altele care fac parte dintr'un arsenal propagandistic de care emeritul profesor al Sorbonei, Dl. Joseph Rovan, se putea lipsi.

Acestea ar fi modestele noastre observaţii.

Şi totuşi persistă o întrebare pe care fiecare dintre noi o ocolim şi anume:

Cum putem face ca milioanele de români şi milioanele de maghiari, precum şi sutele de mii de saşi-şvabi să convieţuiască paşnic într'o regiune a Europei, fără a mai vorbi de priorităţi depăşite de mersul istoriei?

Poate că vom încerca să schiţăm în viitor o soluţie.

William TOTOK

Dosarul unei evadări din România - primăvara/vara 1988

- Soarta refugiaţilor români din Ungaria - Riscurile plecării ilegale din România -

Atmosfera insuportabilă creată de regimul lui Nicolae Ceauşescu în România contemporană îi împinge pe numeroşi cetăţeni disperaţi de situaţia actuală să părăsească ţara, înfruntînd pînă şi moartea. Se cunosc între timp tratamentele inumane la care sînt supuşi acei ce sînt prinşi încercînd să treacă fraudulos frontiera spre Iugoslavia. Schingiuirile"frontieriştilor" sînt pur şi simplu incalificabile. Grăniceri special educaţi şi pregătiţi pentru torturarea unor oameni vinovaţi de faptul că doresc să părăsească cea mai cruntă dictatură din Europa ultimului sfert de veac, aceşti grăniceri, deci, se fac vinovaţi de crime împotriva umanităţii pentru care într-un viitor apropiat vor fi traşi la răspundere; tot aşa şi acei ofiţeri care dau ordinele pentru săvîrşirea acestor acte barbare nemaiîntîlnite în Europa în ultimii ani. In ultimele luni numărul acelor români care încearcă să ajungă ilegal în Ungaria s-a mărit considerabil, atingînd proporţii îngrijorătoare. S-a aflat că grănicerii care păzesc frontiera spre Ungaria au adoptat acelaşi practici barbare ca şi colegii lor ce păzesc graniţa spre Iugoslavia. Adică: torturarea celor prinşi în flagrant delict, asmuţirea unor cîini dresaţi asupra victimelor, bătăi crunte cu patul puştii sau cu bocancii, plimbarea celor mutilaţi prin localităţile din zona de frontieră pentru a da un exemplu şi pentru a semăna groaza în minţile unor potenţiali fugari, împuşcarea fără avertisment a indivizilor surprinşi pe fîşie etc. Cei prinşi sau cei daţi înapoi de către autorităţile ţărilor vecine - deci inclusiv de către Ungaria - sînt supuşi aceloraşi tratamente inumane, ajungînd ulterior în beciurile miliţiei şi apoi în faţa tribunalelor unde sînt condamnaţi cu pedepse la închisoare potrivit articolului 245 din Codul penal.

Despre ororile din puşcăriile lui Ceauşescu cît şi despre statutul aşa-numiţilor "frontierişti" - de fapt, deţinuţi politici cu un statut de criminali de drept comun - s-a mai vorbit cu alte prilejuri. In cele ce urmează vom relata despre cazul mai multor persoane fugite în primăvara şi vara acestui an în Ungaria.

S.C. (numele acestei persoane este cunoscut redacţiei; din motive de siguranţă folosim doar iniţialele), S.C., deci, în vârstă de 27 de ani, din Bucureşti, membră a trupei de balet a Teatrului de revistă "C-tin Tănase" din capitală, azi refugiată în Ungaria, s-a hotărît deja în urmă cu cîţiva ani să părăsească definitiv România, deoarece, pe lîngă situaţia materială tot mai grea, i s-a interzis fără motiv orice ieşire din ţară, chiar şi ca turist. La cererea ei de plecare definitivă în S.U.A. n-a primit niciodată vreun răspuns. După un an şi jumătate de aşteptare se interesează la Serviciul de Paşapoarte de pe Iorga - asta în anul 1985! - ce s-a întîmplat cu dosarul înaintat. Un oarecare Iordache, de care a fost primită-n audienţă, afirmă că un dosar S.C. nici nu există. In 1987 S.C. încearcă prima dată să fugă din România - însă fără succes.

4 aprilie 1988. S.C. vine-n Ardeal în vederea pregătirii unei treceri ilegale peste frontiera spre Ungaria. Stă circa 10 zile într-un sat în apropierea localităţii Marghita, aşteptînd un moment prielnic. In ultimă instanţă, este nevoită să se retragă din satul respectiv la Tuşnad unde stă ascunsă într-un pod - pînă la sfîrşitul lunii aprilie. I se alătureazā încă două persoane dornice să părăsească România: Emilia Popescu, în vîrstă de 34 de ani, supranumită Roberta, căsătorită, mama a două fetiţe de 7 ani, bolnavă de la naştere fără şanse de vindecare-n ţară şi Adrian Staicu, 34 de ani, avînd la activ... 4 încecări eşuate de trecere ilegală a frontierei, căsătorit, tată a două fete, cu un frate stabilit de 11 ani în Olanda, dat afară din serviciu fiindcă a încercat să fugă-n repetate rînduri. S.C., Emilia Popescu şi Adrian Staicu încearcă să caute nişte cunoscători ai zonei de frontieră. Sînt informaţi că la graniţă cei ce sînt prinşi riscă să fe împuşcaţi fără avertisment. Astfel, un bărbat neidentificat, în vîrstă de vreo 20 de ani, a fost ciuruit de gloanţe pe cînd se afla la cîţiva metri de fîşie. Cazuri similare au devenit publice în ultimul timp şi-n presa occidentală şi maghiară!

7 mai 1988: cei trei găsesc doi sondori care lucrează-n zona de frontieră şi care se declară de acord să-i călăuzească peste graniţă. Muncitorii sondori Mircea T. (poreclit Belmondo) şi Mircea Bente actual-

(continuare în pag. 8)

(umare dîn pagina 8)

Dosarul

mente condamnat la închisoare, au pornit împreună cu persoanele amintite într-o mașină mică spre Valea lui Mihai, observînd că-ntreaga zonă e împînzită cu milițieni care controlează pe toată lumea. La ieșirea din Valea lui Mihai, Mircea Bențe pune la punct ultimele detalii. Pe la orele 19.30 pornesc tîriș spre frontieră. La circa 300 de metri de graniță călăuzele pleacă, cei trei reușind să treacă neobservați pe teritoriul maghiar pe la orele 22.30, îndreptîndu-se spre orășelul maghiar Nyrábrány. La ieșirea din Nyrábrány un soldat maghiar îi depistează și le cere actele de identitate, arestîndu-i imediat. Sînt duși la o unitate militară din apropiere unde sînt interogați, asta pe la 4 dimineața. Li se oferă un mic dejun și cafea. Sînt reținuți în continuare de către autoritățile maghiare.

14 mai 1988: pe la prânz vin trei ofițeri care-i interoghează din nou. Cei arestați susțin că vor să rămînă-n Ungaria, ofițerii în civil însă le resping această dorință, afirmînd că nu pot fi primiți, deoarece teritoriul e mic. Li se promite totuși că vor putea merge mai departe într-o altă țară. Li se înmînează niște formulare de completat în care trebuiau să treacă și motivele plecării din România. Cu toții afirmă că au părăsit țara din cauza nerespectării drepturilor omului cît și a politicii practicate de regimul Ceaușescu. La orele 16.30 apare o mașină mică în care vor fi transportați la punctul de frontieră Valea lui Mihai. Sînt conduși pînă la fîșie de către maghiari, de acolo au trebuit să treacă singuri în România, unde erau deja așteptați de o Dacie în care se aflau un căpitan, un locotenent major și 2 soldați, aceștia întîmpinîndu-i cu următoarele cuvinte: "Țara voastră e aici, idioților!"; "Ce ai căutat, fă, în Ungaria, credeai că acolo umblă cîinii cu covrigi în coadă?" Cei trei sunt duși imediat la pichetul de la Valea lui Mihai, unde ajung pe la orele 18.30. Acolo sînt despărțiți și supuși separat unor interogatorii. Apar inevitabilele neconcordanțe între declarații, ceea ce declanșează mînia anchetatorilor, care numaidecît încep să-i bată. Adrian Staicu fiind lovit cu arma în torace de mai multe ori de către un soldat, S.C. încearcă să-l apere, crezînd că va scăpa nevătămată deoarece era gravidă. Cu toate acestea va fi bătută și ea pînă ce leșină. Cînd se trezește îl vede pe Staicu umplut de sînge, Emilia Popescu/Roberta/ fusese și ea crunt bătută. Cei ce-i interogau pe cei trei doreau să afle-n primul rînd cine i-a ajutat să treacă frontiera. Interogatoriul continuă pînă dimineața, cînd vor fi duși la gară, de unde sînt transportați cu trenul cu destinația Oradea. Pe la orele 8 sunt duși în fața unui procuror care-i interoghează din nou. La procuratură se mai aflau și alți frontieriști, printre care și un profesor universitar cu soția și un copil de 3 ani, cu toții dați înapoi de către autoritățile maghiare! Patru adolescenți arestați pentru același delict erau complet mutilați din cauza maltratărilor la care au fost supuși. De la procuratură S.C. este dusă la Maternitatea nr. 3 din Oradea unde pe la orele 15 un medic ordonă internarea urgentă-n spital, diagnosticul fiind: iminență de avort și infecție urinară (fără a se pomeni ceva de urmele binevizibile ale bătăilor la care a fost supusă de către grăniceri!). Sub stare de arest S.C. stă singură înr-un salon al spitalului unde va fi strașnic păzită de un gardian.

15/16 mai 1988: duminică seara la orele 21 este transportată cu trenul la București, unde ajunge a doua zi (16 mai) pe la orele 10. Imediat este dusă la circa de miliție nr. 7/Colentina, unde o interoghează din nou un căpitan. Mai mulți funcționari și milițieni vin s-o "privească". Un milițian afirmă, citâm: "Imi pare rău de tine c-ai ajuns după atîtea greutăți în Ungaria și porcii ăia de unguri te-au dat înapoi, cu toate reclamele din presă și de la radio." Pe la orele 15 este internată în spitalul Cantacuzino. După o săptămînă de spitalizare reușește să evadeze; se duce din nou la Oradea contactîndu-i pe Mircea T./Belmondo și pe Mircea Bențe, la care stă ascunsă circa 20 de zile, fără a ieși din cameră. Intre timp sosesc de la București alte cîteva persoane dornice să părăsească România cu destinația Ungaria: Vasilica Buță (Vichi), 26 de ani, arhitectă cu două tentative nereușite de trecere frauduloasă de frontieră, fostă deținută, cu o încercare de sinucidere, mamă a unui copil de 6 ani, cu soțul în S.U.A., despre care nu știe nimic, deoarece a fost înștiințată oficial după 4 ani că acesta dorește să divorțeze; toate încercările de a-l contacta au eșuat; Lili, 19 ani; o familie din București cu 3 copii; cei doi muncitori sondori; Florin, 29 de ani; și încă 4 persoane din București, soț, soție cu 2 copii care însă renunță la fugă, pentru că riscau să fie depistați de miliție.

20 iunie 1988: urmează a doua tentativă de trecere. S.C. a fost dată în urmărire din cauza evadării. Pleacă cu toții la Valea lui Mihai.

21 iunie 1988: pe la orele 2.30 ajung în Ungaria. La orele 9 dimineața se trezesc încercuiți de cinci civili înarmați cu pistoale automate. Bărbaților li se pun cătușe - cu toții sînt duși la o unitate militară, unde urmează să fie interogați. S.C. povestește cum a evadat. In aceeași zi arestul unității militare era umplut pînă la refuz cu persoane fugite din România. Toți cei prinși declară că vor să rămînă-n Ungaria, știind că dacă afirmă că vor să se stabilească-n altă țară, riscă să fie predați din nou autorităților române. Află că Ungaria acceptă, în primul rînd, pe acele persoane de naționalitate romînă ca refugiați care sînt meseriași calificați, dar nu intelectuali. Pentru a fi sigură că va primi statutul de refugiat, S.C. declară că tatăl copilului pe care-l așteaptă e ungur. In ultimă instanță, toți cei prinși sînt dați înapoi, în afară de S.C. și Florin, cărora li se acordă permisul de ședere temporară. Cei doi ajung la Debreczin unde sînt amenințați că vor fi dați înapoi dacă nu-și caută în cel mai scurt timp un servici. S.C. găsește, în cele din urmă, un loc de muncă la un spital ca femeie de serviciu cu un salariu lunar de 3500 forinți. (Mulți români fiind eronat informați despre soarta care-i așteaptă în Ungaria, fug cu gîndul să ajungă într'un lagăr inexistent la Debreczin. Lagăre pentru refugiați nu există în Ungaria!)

Din motive cunoscute suntem nevoiți să tipărim CURENTUL în mod provizoriu în străinătate.

Curentul
Verleger,
Inhaber, Herausgeber und
Verantwortlicher Redakteur
Vasile C. Dumitrescu
Nördliche Auffahrtsallee 7
8000 München 19
Telefon: (089) 15 53 05
Bundesrepublik Deutschland

Redactor Responsabil
Vasile C. Dumitrescu

Tipografia(Druckerei): Ernst Vögel
8491 Stamsried, Kalvarienbergstr. 22

Curentul

apare în acest an la două luni. Costul unui abonament este de 15 Dolari (USA) în valuta țării de domiciliu a abonatului. Plata se efectuiază la: Deutsche Bank, Filiale München, Zweigstelle Rotkreuzplatz BLZ 700 700 10, Konto Nr. 7545636 sau Postscheckkonto Nr. 88094 – 805 München

Nicolae BACIU (fragmente)

DE CÂND ȘTIA OPOZIȚIA ROMÂNĂ CĂ ROMÂNIA A FOST VÂNDUTĂ RUȘILOR?

In prima parte a articolului arătam cum opoziția română, intuind această trădare, a făcut eforturi, disperate, prin Iuliu Maniu să afle adevărul, cerând Misiunilor anglo-americane să ceară guvernelor lor de la Londra și Washington "să-i spună adevărul", încă din Nov. 1944 și cum Churchill, în mod cinic, a refuzat să o facă.

In continuarea acestui subiect, prezentul articol arată cum opoziția română, guvernul Mareșalului Antonescu și Regele țării, puteau - cu ușurință - cunoaște acest tragic adevăr, pentru a ține seama de această crudă realitate, în politica urmată, pentru ieșirea din războiu și din Axă.

***

Sigur este că unii membri ai delegației române la Moscova, pentru semnarea "armistițiului" din 12 Septembrie 1944, au intuit adevărul și l-au împărtășit celor din țară. Cu toată prezența fizică a ambasadorului american Harriman și a celui britanic Clark Kerr la semnarea "armistițiului" de la Moscova cu România la 12 Septembrie 1944, delegația română a realizat că Anglo-Americanii jucau un rol șters, că făceau mai mult act de figurație. Rușii se comportau ca niște stăpâni absoluți, atât față de Români, cât și față de cei doi ambasadori. Acest comportament a atras atenția delegației române, iar la întoarcerea ei la București, ea a început să povestească și să comenteze. Se spune - la ureche, dar răspicat - că am fost abandonați Rușilor. Aceste svonuri au fost atât de insistente, încât la 30 Septembrie 1944 însuși secretarul de stat Hull le înregistrează, le comentează și le transmite imediat la Moscova ambasadorului american Harriman. Iată în întregime telegrama lui:

"Membri ai guvernului român și oameni de afaceri din România cred că Marea Britanie și Statele Unite și-au călcat promisiunea și au abandonat România Rușilor. Membrii delegației române pentru armistițiu, întorși la București, răspândesc svonul că negocierile dela Moscova au fost dominate de Ruși și că reprezentanții britanici și americani au refuzat să discute problemele ridicate de acești delegați înainte ca ei să se consulte cu Rușii. (...)

Poporul român, care a crezut că țara nu-i va fi ocupată de Ruși, zice azi că guvernul său l-a înșelat. Maniu este profund decepționat de Marea Britanie, deoarece credea că s'ar fi bucurat de mai multă considerație și de condiții de armistițiu mai ușoare (...)"

Cum să nu fi înregistrat delegația română la Moscova această impresie de "sell-out", de vânzare [prin agrement tăinuit], de "abandonare", când însuși ambasadorul american Averell Harriman transmitea la Washington aceleași impresii? Iată telegrama lui cu numărul 9/1544 din 15 Septembrie 1944, la două zile după semnarea "amistițiului" (capitulării necondiționate) dela Moscova?

"Vreau să vă fac următoarele observații asupra negocierilor de armistițiu cu România, care abia s'au încheiat:

1. Era clar că Rușii au intrat în aceste negocieri cu hotărîrea și convingerea că terenul era în cea mai mare parte al lor și că noi le dăm mână liberă, atât în redactarea termenilor de armistițiu, cât și în tratamentul ulterior aplicat Românilor.

2. Atitudinea Statelor Unite în timpul acestor negocieri a ținut seama de aceste dorințe ale Rușilor și ea a fost apreciată de aceștia la justa ei valoare. Rușii cred că noi respectăm o înțelegere tacită că România este o regiune de interes predominant sovietic, în care noi nu trebue să ne amestecăm. (...)

Termenii armistițiului dau comandamentului rus control absolut, nelimitat, asupra vieții economice a României. Reducerea standardului de viață al poporului român la nivelul celui sovietic va urma treptat, dar sigur. Niciun ofițer de poliție sau funcționar român nu va fi tolerat, dacă nu va fi la discreția absolută a poliției rusești."

Bineînțeles, delegația română și oamenii politici români nu au avut cunoștință de această telegramă a lui Harriman, dar au intuit abandonul și trădarea. Iuliu Maniu revine din nou asupra acestui subiect într'o dramatică conversație cu Burton Berry la 9 Decembrie 1944. Iată telegrama acestuia, Nr. 12-944, către noul secretar de stat amercan, Stettinius. Această telegramă este un document de importanță capitală și o voiu traduce în părțile esentiale.

"Ieri seară", continuă Burton Berry, *"Maniu mi-a împărtășit mai pe larg aceleași gânduri ca lui Le Rougetel. El mi-a spus că, dacă ar fi știut că Rușilor li se va fi dat o mână liberă în aplicarea termenilor de armistițiu, el nu ar fi sfătuit pe Rege să semneze armistițiul. El, Maniu, susține că presiunile sale personale și acțiunea românească de ieșire din Axă a deplasat linia românească de rezistență, Focșani-Galați, ce ar fi putut rezista multă vreme, direct la porțile Budapestei. El mi-a vorbit de avansurile făcute lui de Molotov acum un an, privind viitorul relațiilor dintre România și Uniunea Sovietică, dar din cauza loialității lui față de aliații anglo-americani el nu a acceptat să discute cu Molotov. El, Maniu, era convins la acea dată că puterile aliate vor păstra o Românie independentă și suverană. Dar astăzi totul indică că puterile aliate nu aveau aceste intenții față de România. Dimpotrivă, apare clar acum că Uniunea Sovietică plănuește în mod deliberat comunizarea României, în timp ce puterile aliate tac și privesc."(...)*

"Plin de emoție, Iuliu Maniu m'a întrebat dacă Statele Unite și Marea Britanie doresc ca România să devină o parte din Uniunea Sovietică: 'Dacă este așa, vă rog să-mi spuneți deschis, fiindcă eu pot, chiar așa târziu cum este acum, să aranjez lucrurile pentru România mai bine decât o vor face comuniștii.' Apoi Maniu a repetat că, dacă intenția noastră este să abandonăm România, noi îi suntem datori să-i spunem adevărul, fiindcă el are datoria de a încerca să asigure poporului român cele mai bune condiții posibile. Eu i-am spus lui Maniu că, atât cât știu eu, declarația lui Molotov și articolele armistițiului arată că cei trei aliați se așteaptă ca România să fie un stat independent și suveran. Departamentul de Stat știe prea bine că Maniu a stat ca o stâncă și ca un campion al sentimentelor și acțiunilor pro-aliate, chiar în zilele negre ale dictaturii lui Antonescu. El are o enormă popularitate și respectul ce Românii i-l poartă eclipsează pe toți ceilalți. De aceea pentru ceea ce el a fost și ceea ce este, este foarte important ca Maniu să nu fie lăsat să alunece în a împărtăși convingerea generală că dizolvarea, lichidarea României democratice este în curs de a se consuma. De aceea orice mesagiu de încurajare a lui Maniu va fi bine venit."

BERRY

Cetitorul vede singur importanța acestui document istoric.

Dar ceea ce încă nu se știe bine este că Iuliu Maniu nu a vrut un 23 August așa cum s'a făcut. El dorea ca armistițiul să fie încheiat de Mareșalul Antonescu. Maniu era perfect conștient de imensul avantaj militar adus aliaților de România și de prețul pe care ei trebuiau să-l plătească pentru a-l fi obținut. Din cauza capitulării necondiționate dela 23 August și a ordonării încetării focului, în acea zi România a pierdut orice posibilitate de negociere a sacrificiului și contribuției ei la cauza aliată.

Iată de ce Iuliu Maniu își plângea durerea lui și a poporului său "ce a crezut în el" și pe care "el l-a înșelat", când pe la Le Rougetel, când pe la Burton Berry.

SACRIFICAREA ALIATULUI — SALVAREA PĂCII
— acum 50 de ani —

LE TEMPS DE SAMEDI

SIXIÈME DERNIÈRE

Paris-soir Dimanche

SAMEDI 1er OCTOBRE 1938 — 6e DERNIÈRE — 50 cent.

C'est à 1 heure 35 ce matin que l'ACCORD des QUATRE a été signé à Munich

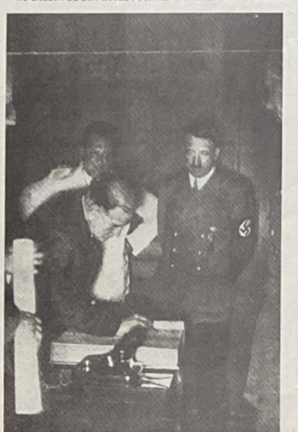
LA PAIX !

Demain, 1er OCTOBRE commencera l'évacuation des régions sudètes

M. Edouard Daladier est arrivé cet après-midi à 15 heures 48 au Bourget

Sur tout le parcours, de l'aérodrome à la rue Saint-Dominique, une foule immense a acclamé le Président du Conseil.

DÉJA A MUNICH, CE MATIN, IL AVAIT DU PARAITRE PLUSIEURS FOIS AU BALCON DE SON HOTEL POUR RÉPONDRE AUX ACCLAMATIONS

A 1 h. 40 ce matin, M. Édouard Daladier appose sa signature au bas du protocole de la Conférence de Munich. (BELINO MUNICH-« PARIS-SOIR ».)

La paix ! La paix ! C'est la paix !

Voilà le mot qui, ce matin, se lisait dans tous les yeux, sortait joyeusement de toutes les lèvres. Un immense soupir de soulagement s'exhalait de toutes les poitrines à l'annonce de l'accord de Munich.

Le Monde respire. Nous allons donc vivre encore !

Jean PROUVOST.
Directeur Général de « Paris-soir »

POUR OFFRIR à M. NEVILLE CHAMBERLAIN « LA MAISON DE LA PAIX » EN FRANCE

« PARIS-SOIR » OUVRE UNE SOUSCRIPTION NATIONALE

Par l'intermédiaire de M. Schmidt, interprète officiel de la conférence, M. Daladier converse avec Hitler dans un coin du salon de réception.

M. Chamberlain, quelques instants avant la signature de l'accord, parle avec M. Mussolini, dont le visage reflète l'optimisme

Paris-soir Dimanche

LA NUIT HISTORIQUE DE MUNICH
Nos documents photographiques exclusifs

Dans le salon où ont lieu les pourparlers, après le dîner, avant que reprenne la Conférence, les "Quatre" et leurs collaborateurs conversent en toute cordialité.

L'ENTHOUSIASME A MUNICH

Le maréchal Goering, portant l'uniforme de Chef Suprême des forces aériennes, expose ses idées personnelles à M. Mussolini, qui, la tête penchée, écoute avec attention.

Allant de groupe en groupe, le maréchal Goering seconde M. Hitler. Le voici, dans un salon de la Maison du Führer parlant à sir Nevile Henderson ambassadeur d'Angleterre à Berlin.